

PATVIRTINTA

Klaipėdos Marijos Montessori mokyklos-darželio direktoriaus
2018 m. gegužės 24 d. įsakymu Nr. V-24

PRITARTA

Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos
Ugdymo ir kultūros departamento Švietimo skyriaus vedėjo
2018 m. gegužės 23 d. įsakymu Nr. ŠV1-295

KLAIPĖDOS MARIJOS MONTESSORI MOKYKLOS-DARŽELIO IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Klaipėdos Marijos Montessori mokykla-darželis (toliau – mokykla-darželis) – savivaldybės biudžetinė įstaiga, įgyvendinanti ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programas. Ugdymas organizuojamas lietuvių ir rusų kalbomis. Įstaigos adresas - Debreceno g. 80, Klaipėda. El. p. info@mmontessori.lt; internetinė svetainė: www.mmontessori.lt

2. Vaikai ir jų poreikiai. Mokykla – darželis, vadovaudamasi Marijos Montessori pedagoginės sistemos filosofija, siekia tenkinti pažintinius, socialinius, emocinius, individualius (3 – 6 m.) vaikų poreikius.

3. Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas. Mokyklos-darželio mokytojas turi mokslinę, profesinę ir vidinę kompetencijas. Mokytojai yra įgiję aukštąjį pedagoginį išsilavinimą ir darbui taikant M. Montessori pedagoginę sistemą būtina kvalifikaciją, kurią įgijo stažuodamiesi ir mokydami Lietuvos Montessori metodo centro ir Amerikos lietuvių Montessori draugijos, Lietuvos M. Montessori asociacijos (LMA) organizuojamuose kvalifikacijos tobulinimo kursuose ir seminaruose. Mokykloje-darželyje dirba logopedas, meninio ugdymo pedagogas.

4. Regiono ir švietimo teikėjo savitumas. Mokykla–darželis siekia supažindinti vaikus su artimiausia aplinka. Šalia įsikūrę - Klaipėdos miesto savivaldybės viešosios bibliotekos Pempininkų filialas, Šv. Brunono Kverfurtiečio koplyčia, Draugystės parkas, Žvejų kultūros rūmai, vaikų laisvalaikio centras „Draugystė“, Gedminų pagrindinė mokykla, Hermano Zudermano gimnazija, „Vėtrungės“ gimnazija. Mokykla – darželis yra miesto prie jūros ugdymo įstaiga.

5. Mokykloje-darželyje vaikai ugdomi nuo trejų iki dešimties metų. Viena grupė skirta tautinių mažumų vaikams ugdyti jų gimtąją kalbą (rusų). Grupės komplektuojamos iš skirtingo amžiaus (3–6 m.) vaikų. Tokiose grupėse lengviau pasiekiami socialiniai ugdymo(si) tikslai. Mokykla-darželis taiko Marijos Montessori pedagoginę sistemą. Vadovaujantis šia sistema prioritetas teikiamas integruotai montessorinei ugdomajai veiklai, stiprinant turinio individualizavimą ir diferencijavimą.

6. Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai. Mokyklos–darželio paskirtis – padėti šeimai ugdyti vaiką. Siekiame tenkinti pagrindinius tėvų (globėjų) poreikius: vaikus ugdyti parengtoje ugdomojoje aplinkoje, užtikrinti vaikų saugumą, pagarbą, paruošti mokyklai, sudaryti galimybę tęsti mokslą mūsų pradinėje mokykloje. Tėvai (globėjai) supažindinami su Marijos Montessori pedagogine sistema, ugdymo programa, gauna informaciją apie vaiko ugdymosi sąlygas ir jo pasiekimus, dalyvauja mokyklos savivaldoje.

7. Požiūris į vaiką ir jo ugdymą. Mokykloje-darželyje pripažįstamas kiekvieno vaiko individualumas, skirtingi gebėjimai, atsigręžiama į vaiką: „Matyti kiekvieną vaiką individualiai ir ne mokyti, o padėti mokytis“ (M. Montessori).

8. Ikimokyklinio ugdymo programa parengta vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983, Montessori pedagogikos Lietuvoje samprata, patvirtinta LR švietimo ir mokslo ministro 2004 m. birželio 23 d. įsakymu Nr. ISAK-1009, Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija, patvirtinta LR Seimo 2003 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. IX-1569, Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašu, patvirtintu LR švietimo ir mokslo ministro 2005 m. balandžio 18 d. įsakymu Nr. ISAK-

627(LR švietimo ir mokslo ministro 2011 m. birželio 7 d. įsakymo Nr. V-1009 redakcija), Ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis.

9. Klaipėdos Marijos Montessori mokyklos-darželio ikimokyklinio ugdymo programa atnaujinama pagal poreikį.

II SKYRIUS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

10. Montessori mokyklos laikosi Lietuvos švietimo sistemos principų - lygių galimybių, kontekstualumo, veiksmingumo, tęstinumo, taip pat M. Montessori pedagoginei sistemai būdingų principų.

11. Atsižvelgiant į įstaigos veiklos specifiškumą šie ugdymo principai papildomi:

11.1. laisvės drausmėje principu – sukūręs lavinimo aplinką ir tapęs stebėtoju arba pagalbininku, mokytojas perduoda aktyvumą vaikui ir aplinkai. Kuo vaikas laisvesnis, tuo jis savarankiškesnis, o savarankiškumas – žmogaus savigarbos pagrindas. Laisvė vaikams suteikiama bet kokios veiklos metu: laisvė rinktis medžiagą; laisvė pasirinkti laiką ir trukmę dirbant su medžiaga; laisvė pasirinkti vietą darbui; laisvė rinktis partnerį ar partnerius; laisvė bendrauti su mokytoju ar kitais vaikais ir laikytis taisyklės – „Naudokis visomis laisvėmis, tačiau netrukdyk kitiems“;

11.2. mokyklos ir šeimos vienovės principu – montesorinis auklėjimas svarbus ne tik mokykloje, bet ir šeimoje. Montessori mokykla siekia glaudaus bendradarbiavimo su tėvais ir taiko šias formas: tėvų susirinkimai, tėvų informavimas ir švietimas, tėvų dalyvavimas ugdymo procese, individualūs pokalbiai, bendri renginiai, šventės, išvykos ir kt.;

11.3. individualumo principu – specialiai paruoštoje ugdomojoje aplinkoje, pritaikytoje atitinkamo amžiaus tarpsnio asmens ugdymo(si) reikmėms. Ji sudaro galimybę ugdytiniams individualiai rinktis pageidaujamą veiklą, tenkinti savo poreikį tyrinėti, pažinti, judėti, puoselėti pasitikėjimą savo jėgomis, įgyvendinti sociokultūrinius – bendravimo, estetinius, tautinius, dorovinius, religinius bręstančios asmenybės interesus. Pagrindiniu M. Montessori reikalavimu yra tik vienos tam tikro tipo didaktinės priemonės turėjimas grupėje;

11.4. aktualaus ir artimiausio vystymosi principu – ugdomoji aplinka, kiekviena didaktinė priemonė padaryti tokiu būdu, kad turi savyje tiesioginį tikslą, siekiantį išlavinti tam tikrą vaiko gebėjimą ir tuo pačiu netiesioginį, įtakojančią jo artimiausio vystymo zoną;

11.5. vaiko asmenybės raidos tarpsnių, su jiems būdingais fiziniais ir dvasiniais asmens poreikiais, sampratos principu. M. Montessori nustatė vadinamuosius imliuosius vaiko dvasinės raidos laikotarpius. Jie siejami su atitinkamo amžiaus tarpsniais, atsiskleidžiančiais vaiko poreikiais ir gebėjimu suvokti tam tikras išorinio pasaulio reiškinių ypatybes ir ryšius, išryškėjusiu potraukiu ir gebėjimu atlikti tam tikrą veiklą, patenkinti socialinio bendravimo poreikį. Imlieji laikotarpiai nesikartoja. Vienam pasibaigus, ateina kitas. Jų seka atspindi nuoseklią vaiko dvasinę raidą. Ugdymo procesas, ypač aplinka ir ugdymosi priemonės, sudaro sąlygas vaikui patirti ir suvokti atitinkamo imliojo laikotarpio galimybes atliepančią medžiagą. Ji turi provokuoti tuo laikotarpiu atsiskleidžiančių asmens psichofizinių ir dvasinių galių raišką, laiduoti veiksmingą jų plėtotę. Sėkmingai išnaudodama imliųjų laikotarpių teikiamas galimybes, vaiko asmenybė bręsta, plečiasi jo dvasinė patirtis, proto galios.

III SKYRIUS TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

12. Tikslai:

12.1. atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas, kurti sąlygas, padedančias vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat etninės, socialinius, pažintinius poreikius;

12.2. vadovaujantis M. Montessori pedagogine sistema, išugdyti laisvą, savarankišką žmogų, suvokiantį mokymosi reikšmę, gebantį rinktis prasmingus gyvenimo ir veiklos tikslus, pajėgų integruotis į visuomenę ir ją tobulinti, pasirengusį nuolatos mokytis, ugdyti savo gebėjimus.

13. Uždaviniai:

13.1. puoselėti individualias vaiko prigimties galias siekiant asmenybės brandos ir sėkmingo integravimosi į visuomenės gyvenimą;

13.2. plėtoti savarankiško mokymosi patirtį, ugdyti asmens kritinio mąstymo, problemų sprendimo įgūdžius;

13.3. ugdyti asmens bendražmogiškasias vertybes, puoselėti socialinę bendravimo ir bendradarbiavimo patirtį;

13.4. plėsti supratimą apie aplinkinį pasaulį suteikiant galimybę vaikams surasti ir suvokti savo vietą pasaulyje;

13.5. tinkamai parengtoje aplinkoje lavinti kalbėjimo, rašymo, skaičiavimo įgūdžius.

IV SKYRIUS

UGDYMO TURINYS, METODAI IR PRIEMONĖS

14. Ugdymo turinys grindžiamas Marijos Montessori pedagogine sistema, vadovaujantis ŠMM patvirtintomis ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis ir ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu.

15. Ikimokyklinio ugdymo programos turinys plėtojamas per edukacinę aplinką. Vadovaujama nuostata, kad aplinka vaikui turi teikti informaciją ir skatinti jo aktyvumą. Tokioje aplinkoje vaikas yra aktyvioje sąveikoje su joje esančiais objektais, kuriuos pats pasirenka skatinamas vidinių poreikių. Aplinka pritaikyta ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi reikmėms iki sudaro galimybę individualiai rinktis pageidaujamą veiklą, tenkinti poreikius tyrinėti, veikti, pažinti, judėti, įgyvendinti sociokultūrinius bręstančios asmenybės interesus, išmokti įvairių veiksmų, judesių, rašymo, skaitymo, skaičiavimo, pasaulio pažinimo pagrindų ir kt.

16. Kiekviena ugdomosios aplinkos erdvė sudaro atskiras ugdymo turinio dalis: gyvenimo praktikos pratimai, pojūčių lavinimas, matematika, kalba, pasaulio pažinimas (kosminis auklėjimas), menas: dailė, muzika.

17. Pagrindiniai ugdymo metodai, formos: laisva vaikų veikla, kai kiekvienas vaikas gali rinktis norimą ugdomąją medžiagą, individualus užsiėmimas su vaiku arba naujos medžiagos pristatymas, grupinė veikla, stebėjimas, pokalbis.

Pasiekimai	Pratimai, priemonės	Vaiko veiksenos
18. Gyvenimo praktikos pratimai (kasdienio gyvenimo įgūdžiai, fizinis aktyvumas)		
<p><i>Kasdienio gyvenimo įgūdžiai</i></p> <p>3-iasis žingsnis. Savarankiškai valgo ir geria. Pradedą naudoti stalo įrankius. Pasako, ko nori ir ko nenori valgyti. Pats eina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarko. Suaugusiojo padedamas nusirengia ir apsirengia, bando praustis, nusišluostyti veidą, rankas. Padeda į vietą vieną kitą daiktą.</p> <p>4-asis žingsnis. Valgo gana tvarkingai. Primenamas po valgio skalauja burną. Pasako, kodėl reikia plauti vaisius, uogas, daržoves. Padeda suaugusiajam serviruoti ir po valgio sutvarkyti stalą. Dažniausiai savarankiškai naudojami tualetu ir susitvarko juo pasinaudojęs. Šiek tiek padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Šiek tiek padedamas plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Priminus čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį.</p> <p>5-asis žingsnis. Valgo tvarkingai, dažniausiai taisyklingai naudojami stalo įrankiais. Domisi, koks maistas sveikas ir naudingas. Serviruoja ir tvarko stalą, vadovaujamas suaugusiojo. Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Priminus plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Priminus tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. Žaisdamas, ką nors veikdamas stengiasi saugoti save ir kitus. Priminus stengiasi sėdėti, stovėti, vaikščioti taisyklingai.</p> <p>6-asis žingsnis. Valgo tvarkingai. Pasako, jog maistas reikalingas, kad augtume, būtume sveiki. Įvardija vieną kitą maisto produktą, kurį valgyti sveika, vieną kitą – kurio vartojimą reikėtų riboti. savarankiškai serviruoja ir tvarko stalą. Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Suaugusiųjų padedamas pasirenka drabužius ir avalynę pagal orus. Priminus ar savarankiškai plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir</p>	Paruošiamieji pratimai	Vaikščiojimas grupėje (orientacija erdvėje, atsargus vaikščiojimas neužkliūnant daiktų, tylus vaikščiojimas netrukdam kitiems), daiktų nešimas (kėdės, kilimėlio, įvairių daiktų), įvairių daiktų atidarymas, uždarymas (durų, stiklainių dangtelių, tūtelių), kilimėlio išvyniojimas ir suvyniojimas, lankstymas ir sukimas (servetėlių lankstymas, daikto įvyniojimas į popierių, popieriaus susukimas į tūtelę), vandens ir birių medžiagų įvairūs pilstymo būdai
	Savęs apsitarnavimo pratimai	Apsirengimo rėmeliai: sagstymas, rišimas, varstymas ir kt., rankų plovimas, kasos pynimas, avalynės valymas, naudojimasis veidrodžiu
	Aplinkos tvarkymo pratimai	Dulkių šluostymas, šlavimas, plovimas (stalo, indų), gėlių priežiūra, skalbimas, servetėlių lankstymas, stalo padengimas ir kt.
	Mandagumo pratimai	Mokosi valgyti, pasisveikina, atsisveikina, kreipiasi, atsiprašo
	Judėjimo, pusiausvyros pratimai	Gražus, gracingas judėjimas ant linijos, išlaikant pusiausvyrą, tylos pratimai

veidą. Dažniausiai savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. Savarankiškai ar priminus laikosi susitartų saugaus elgesio taisyklių. Stebint suaugusiajam saugiai naudojasi veiklai skirtais aštriais įrankiais. Žino, kaip saugiai elgtis gatvėje, kur kreiptis iškilus pavojui, pasiklydus. Priminus stengiasi vaikščioti, stovėti, sėdėti taisyklingai.

7-asis žingsnis. Tvarkingai valgo, jaučia, kada alkanas, kada pasisotino, geria pakankamai vandens. Stengiasi valgyti įvairų maistą. Įvardija kelis maisto produktus, kuriuos valgyti sveika, ir kelis, kuriuos reikėtų riboti. Savarankiškai serviuoja ir tvarko stalą. Dažniausiai savarankiškai ar priminus plaunasi rankas, prausiasi, šukuojasi. Savarankiškai tvarkingai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna. Suaugusiųjų padedamas arba savarankiškai pasirenka drabužius ir avalynę pagal orus. Savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. Savarankiškai laikosi sutartų saugaus elgesio taisyklių. Žino, kaip saugiai elgtis gatvėje, kelyje, prie vandens telkinių, ant ledo, gaisro metu, su elektros prietaisais, vaistais. Žino, kaip saugiai elgtis su nepažįstamais žmonėmis ir gyvūnais. Kad būtų sveikas, stengiasi vaikščioti, stovėti, sėdėti taisyklingai.

Fizinis aktyvumas

3-asis žingsnis. Pastovi ant vienos kojos (3–4 sekundes). Tiksliai, skirtingu ritmu eina ten, kur nori, vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25–30 cm) linija. Bėga keisdamas kryptį, greitį. Lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu, laikydamasis suaugusiojo rankos ar turėklų. Atsispirdamas abiem kojomis pašoka nuo žemės, nušoka nuo laiptelio, peršoka liniją, spiria kamuolį. Geriau derina akies-rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius, todėl tiksliau konstruoja, veria ant virvutės sagas, ridena, mėto, gauda, spiria kamuolį, įkerpa popieriaus kraštą.

4-asis žingsnis. Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, stovėdamas ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis. Eina ant pirštų galų, eina siaura (5 cm) linija, gimnastikos suoleliu, lipa laiptais aukštyn ir žemyn nesilaikydamas

už turėklų, šokinėja abiem ir ant vienos kojos, nušoka nuo paaukštinimo. Mina ir vairuoja triratuką. Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų, tiksliau atlieka judesius plaštaka ir pirštais (ima, atgnybia, suspaudžia dviem pirštais, kočioja tarp delnų) bei ranka (mojuoja, plasnoja). Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį. Judesius tiksliau atlieka kaire arba dešine ranka, koja.

5-asis žingsnis. Eina pristatydamas pėdą prie pėdos, pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keldamas kelius, atlikdamas judesius rankomis, judėdamas vingiais. Greitas, vikrus, bėgioja vingiais, greitėdamas ir lėtėdamas, išsisukinėdamas, bėga ant pirštų galų. Šokinėja abiem kojomis vietoje ir judėdamas pirmyn, ant vienos kojos, šokinėja per virvutę, peršoka žemas kliūtis, pašoka siekdamas daikto. Laipioja lauko įrenginiais. Spiria kamuolį į taikinį iš įvairių padėčių. Pieštuką ir žirkles laiko beveik taisyklingai. Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais ir ranka (veria ant virvelės smulkius daiktus, užsega ir atsega sagas). Iš įvairių padėčių meta kamuolį į taikinį, tiksliau gauda, mušinėja. Įsisupa ir supasi sūpynėmis.

6-asis žingsnis. Eina ratu, poroje, prasilenkdamas, gyvatėle, atbulomis, šonu. Ištvėmingas, bėga ilgesnius atstumus. Bėga pristatomuoju ar pakaitiniu žingsniu, aukštai keldamas kelius, bėga suoleliu, įkalnėn, nuokalnėn. Šokinėja ant vienos kojos judėdamas pirmyn, šoka į tolį, į aukštį. Vairuoja dviračiu. Rankos ir pirštų judesius atlieka vikriau, greičiau, tiksliau, kruopščiau. Tiksliau valdo pieštuką bei žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. Su kamuoliu atlieka sportinių žaidimų elementus, žaidžia komandomis, derindamas veiksmus.

7-asis žingsnis. Eina keisdamas greitį, staigiai sustoja, greitai pajuda iš vietos. Išlaiko saugų atstumą eidamas, bėgdamas šalia draugo, būryje. Bėga derindamas du ar daugiau judesių (bėga ir varosi, spiria kamuolį, bėga ir mojuoja rankomis, kaspinais). Šokinėja derindami du skirtingus rankų ir (ar) kojų judesius (šoka per virvutę, žaidžia „Klases“). Pieštuką ir žirkles laiko taisyklingai,

kerpa gana tiksliai, sulenkia popieriaus lapą per pusę, į keturias dalis. Tiksliai kopijuoja formas, raides. Meta ir kartais pataiko kamuolį į krepšį, vartus, taikinį			
19. Pojūčių lavinimo pratimai			
<p>3-asis žingsnis. Matavimas. Tapatina daiktus pagal formą, dydį. Suranda tokios pat spalvos (raudonos, mėlynos, geltonos, žalios) daiktus. Supranta, kad bokštas, kurio viršuje bus didesnės, o apačioje mažesnės kaladėlės, nebus tvirtas. Supranta ir pradeda vartoti daiktų palyginimui skirtus žodžius: didelis – mažas, ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, storas – plonas, toks pat, ne toks, kitoks, vienodi – skirtingi ir pan.</p> <p>4-asis žingsnis. Matavimas. Atpažįsta ir atrenka apskritos (skritulio), keturkampės (keturkampio), kvadratinės (kvadrato) formos daiktus, vienodo dydžio ar spalvos daiktus. Statydamas, konstruodamas, komponuodamas, grupuodamas pradeda atsižvelgti į daikto formą, dydį, spalvą. Labai skirtingus ir vienodus daiktus palygina pagal ilgį, storį, aukštį, masę ir pan. Dydžių skirtumams apibūdinti pradeda vartoti žodžius: didesnis – mažesnis, ilgesnis – trumpesnis, storesnis – plonesnis, aukštesnis – žemesnis ir pan. Už save didesnius daiktus vadina dideliais, o mažesnius – mažais. Pradeda skirti dešinę ir kairę savo kūno puses, kūno priekį, nugarą. Nurodydamas kryptį (savo kūno atžvilgiu) vartoja žodžius: pirmyn – atgal, kairėn – dešinėn, aukštyn – žemyn. Paros dalis sieja su savo gyvenimo ritmu. Žino metų laikus ir būdingus jiems požymius.</p> <p>5-asis žingsnis. Matavimas. Skiria trikampę, stačiakampę formas. Randa mažai besiskiriančius daiktus. Kalbėdamas apie spalvą, vartoja žodžius „vienos spalvos“, „dvispalvis“. Grupuoja, komponuoja daiktus, atsižvelgdamas į jų spalvą, formą arba dydį. Palygindamas daiktų dydžius, naudojami sąlyginiai matavimai (trečiu daiktu). Kalbėdamas apie atstumą, daiktų ilgį, plotį, aukštį, storį, masę, vartoja žodžius: ilgesnis – trumpesnis, siauresnis – platesnis, aukštesnis – žemesnis, lengvesnis – sunkesnis. Supranta, ką reiškia sudėlioti nuo mažiausio iki didžiausio ir atvirkščiai. Supranta, kad</p>	<p>Medžiaga regos pojūčių lavinimui</p>	<p>Rožinis bokštelis</p> <p>Skiria trijų lygmenų dydžius: didelis-mažas, didesnis-mažesnis, didžiausias-mažiausias. Įveda vaiką į matematiką. Koncentruoja dėmesį. Stato bokštelį nuo didžiausio iki mažiausio</p>	
		<p>Rudieji laipteliai</p>	<p>Skiria dviejų lygmenų dydžius: storas-plonas. Skiria sąvokas aukštesniame ir aukščiausiame laipsniuose. Išdėlioja laiptelius nuo storiausio iki ploniausio. Įveda vaiką į matematiką</p>
		<p>Raudonos lazdelės</p>	<p>Mokosi vizualiai suvokti ilgį. Skiria sąvokas trumpas-ilgas, įvedant aukštesnįjį ir aukščiausiąjį laipsnius. Išmoksta išdėlioti lazdeles nuo ilgiausios iki trumpiausios. Pasiruošia darbui su matematinėmis lazdomis, įveda vaiką į linijinį skaičiavimą. Vysto stambiujų raumenų motoriką, koordinuoja judesius, koncentruoja dėmesį. Turtina žodyną: ilgas, trumpas, ilgiausias, trumpiausias ir t.t., spalva</p>
		<p>Keturios ritinidės su ritinėliais</p>	<p>Skiria vienodos formos dviejų dydžių daiktus. Susipažįsta su sąvokomis: didelis-mažas, storas-plonas, aukštas-žemas, platus-žemas, aukštas-plonas. Paruošia ranką rašymui, patikslina judesį</p>
		<p>Keturios spalvų dėžutės: Pirma Antra</p>	<p>Pažįsta pagrindines spalvas (raudona, mėlyna, geltona). Turtinamas žodynas pagrindinių spalvų pavadinimais</p> <p>-----</p> <p>Susipažįsta su papildomomis ir „maišytomis“ spalvomis. Įvedamos sąvokos: oranžinė, žalia, violetinė, rožinė, pilka ruda, balta, juoda</p> <p>-----</p>

<p>knygos skaitomos iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią. Juda nurodyta kryptimi. Skiria ir žodžiais išreiškia erdvinis daikto santykius su savimi: priešais mane, už manęs, šalia manęs, mano kairėje ir pan. Pradedama suvokti praeitį, dabartį, ateitį. Skiria sąvokas šiandien, vakar, rytoj.</p> <p>6-asis žingsnis. Matavimas. Skiria plokštumos ir erdvės figūras: skritulį ir rutulį, kvadratą ir kubą. Klasifikuoja daiktus pagal dydį, formą arba spalvą. Matuodamas atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudojasi vienu ar keliais sąlyginiais matais (savo pėda, sprindžiu, trečiu daiktu). Atranda, kad į skirtingos formos daiktus galima sutalpinti tą patį skystų ar birių medžiagų (vandens, smėlio ir kt.) kiekį. Lygindamas dydžius, vartoja jų skirtumo didumą pabrėžiančius žodžius (šiek tiek didesnis, truputį mažesnis, didžiausias, mažiausias ir kt.) Apibūdina daiktų vietą ir padėtį kitų daiktų ar vienas kito atžvilgiu, sakydamas: į kairę – į dešinę, aukščiau – žemiau, virš – po; šalia, greta, viduryje, tarp, priešais, prie, prieš, paskui, šalia vienas kito, už, prieš, tarp, viduje, išorėje ir kt. Žino, jog gamtoje esama įvairios trukmės pasikartojančių ciklų (kartojasi savaitės dienos, metų laikai ir pan.).</p> <p>7-asis žingsnis. Matavimas. Skiria ir pavadina plokštumos figūras (apskritimą, skritulį, kvadratą, stačiakampį, trikampį) ir erdvės figūras (kubą, rutulį); aplinkoje randa daiktus, savo forma primenančius šias figūras. Dėlioja paveikslėlius iš didesnio kiekio elementų, stato iš smulkesnių detalių. Sugrupuoja daiktus pagal nurodytą požymį (dydį, formą). Pradedama suprasti, kad tas pats daiktas gali priklausyti kitai grupei pagal kitą požymį. Pradedama suprasti, kada vartojami priešingos reikšmės žodžiai: mažas ir didelis, lengvas ir sunkus, šilta ir šalta ir kt. (pvz., sako: „Aš esu didelis, o kačiukas mažas, bet aš esu mažas, o namas didelis“) Moka parodyti, kur yra greta (tačiau tik iš šonų, ne viršuje) esantys, bet nematomi objektai (pvz., laukujos durys, sodas)</p>	Trečia	Susipažįsta su atspalviais pagal šviesumą. Įvedamos sąvokos: šviesi-tamsi aukštesniame ir aukščiausiuose laipsniuose. Ugdomas meninis suvokimas, turtinama vaikų kūrybinė vaizduotė
	Ketvirta	Atranda tokio pat atspalvio porą ir surūšiuoja jas nuo šviesiausių iki tamsiausių ir atvirkščiai. Lavėja kūrybinė vaizduotė, mokosi išdėlioti plokštumoje įvairius raštus ir ornamentus
	Geometrinė komodelė	Susipažįsta su geometrinėmis formomis: kvadratu, trikampiu, skrituliu, stačiakampiu, keturkampiu, penkiakampiu, šešiakampiu, septyniakampiu, aštuoniakampiu, devyniakampiu, dešimtkampiu, ovalu, elipse ir įvairiais trikampaiais. Mokosi lyginti įvairių dydžių formas. Lavinama smulkioji motorika. Ruošia ranką rašymui ir geometrijai. Vizualiai įsitikina, kad trys kortelės (pateikiamos plokščios formos, piršto storumo linijos) yra vienodos ir atitinka geometrinę formą komodelėje. Mokosi susikaupti ir koordinuoti judesius
	Medžiaga lytėjimo pojūčio lavinimui	
	Lytėjimo lentelės A ir B	Lavėja lytėjimo pojūtis, išmoksta parinkti įvairius paviršius. Žino sąvokas: šiurkštus – švelnus. Vystoma smulkioji motorika, rankos riešas ir pirštai ruošiami rašymui. Pasiruošia darbui su šiurkščiomis raidėmis ir skaičiais
	Audinių skiautės	Lavėja lytėjimo pojūtis, susipažįsta su įvairios faktūros audiniais ir kailiu, oda, stiklu, siena (liečiant įvairius paviršius). Žino pavadinimus, pagaminimo ir pritaikymo būdus. Lavinama smulkioji motorika, netiesiogiai ruošiamas rašymui
	Klausos pojūčio lavinimas	
	Garsų dėžutės	Lavėja klausos pojūtis, pasiruošia muzikos suvokimui Išmoksta diferencijuoti garsus. Įvedamos sąvokos: garsiai-tyliai ir jų aukštesnis ir aukščiausias laipsniai. Formuojasi

	tvarkingumo įgūdžiai
	Uoslės, skonio, svorio, šilumos pojūčių lavinimas
Kvapų buteliukai	Lavinama uoslė, susipažįsta su įvairiais kvapais. Susipažįsta su aromatinių medžiagų, žolių, prieskonių pavadinimais
Svorio lentelės	Lavinamas svorio pajautimas. Įvedamos sąvokos lengvas – sunkus aukštesniame ir aukščiausiam laipsniuose. Vystoma motorika
Šilumos lentelės	Lavinamas šilumos pojūtis įvairioms medžiagoms. Išmoksta suvokti šilumą nuo karščiausio iki šalčiausio. Turtinamas žodynas
Šilumos termosiukai	Lavinamas šilumos pojūtis, supažindinama su įvairia temperatūra. Išmoksta pajauti skirtumus tarp oro temperatūros, metų laikų ir aprangos. Įvedamos sąvokos šiltas–šaltas aukštesniame ir aukščiausiam laipsniuose
	Stereognostinio (visuminio) pojūčio lavinimas
Geometrinė komodelė	Lavinamas lytėjimo ir erdvinis suvokimas. Susipažįsta su geometriniais kūnais: rutuliu, ritiniu, elipsoidu, ovaloidu, trikampe prizme, keturkampe prizme, kūgiu, trikampe piramide, kubu. Vaikas įvedamas į geometriją darant kūnų išklotines, pradedama formuoti taško sąvoka. Turtinamas žodynas geometriniais terminais. Ugdomas pastabumas
Paslaptingas maišelis	Lavinamas visuminis (stereognostinis) pojūtis. Lavinama smulkioji motorika. Turtinamas žodynas
Rūšiavimas	Išmoksta rūšiuoti įvairius daiktus (pupeles, karolius, sagas ir t.t.). Lavinami smulkieji rankos raumenys. Ruošiama ranka rašymui. Lavinamas regimasis suvokimas. Formuojama kiekio sąvoka
Konstruktyvieji trikampiai	Išmoksta sudaryti įvairias geometrines figūras, jas keisti, įvairiai varijuoti. Lavinama kūrybinė vaizduotė. Įvedama į geometriją Žodynas turtinamas geometrinėmis sąvokomis – kraštinės, įstrižainės, kampai, statmuo, trikampių formų pavadinimai

		pagal kampus ir kraštines. Judesių koordinavimas
	Spalvoti ritinėliai	Susipažįsta su keturiomis spalvotų ritinėlių dėžutėmis. Formuojamos dydžio sąvokos; didelis-mažas, aukštas-žemas ir t.t. Lavinama kūrybinė vaizduotė, koordinuojami judesiai. Išmoksta sukaupti dėmesį, regos pagalba suvokti dydžius
	Vienanaris kubas	Išmoksta kubą sudėti, išardyti ir dirbti su juo. Susipažįsta su prizme ir kubu, išmoksta suvokti visumą ir dalį. Turtinamas žodynas: kubas, prizmė, žalia, balta, geltona. Lavinami smulkieji rankos raumenys. Lavinamas regimasis ir spalvinis suvokimas
	Dvinaris kubas	Išmoksta sudėti ir išardyti dvinarį kubą. Įtvirtina derinimą spalva, dydžiu ir forma. Pasiruošia algebrai. Turtinama kalba.. Pasiruošia darbui su trinarium kubu
	Trinaris kubas	Išmoksta derinti spalva, dydžiu ir forma. Išmoksta sudėti kubą pagal jo piešinį. Išmoksta suvokti prizmių tarpusavio santykį. Pasiruošia geometrijai ir algebrai
	Botanikos komodelė	Susipažįsta su įvairių medžių lapais (klevo, kaštono, beržo, gluosnio, ąžuolo, šermukšnio ir kt.). Darbas su botanikos komodelė: derina lapo formą su kortele; derina formas su konkrečiu lapu; ruošia lapų knygeles; įveda sąvokas, nusakančias lapų formas; vizualiai skiria įvairių formų ir dydžių lapus
20. Matematinų įgūdžių lavinimas		
<p>3-asis žingsnis. Skaičiavimas. Skiria žodžius: mažai (vienas, du) ir daug. Paprašytas duoda kitiems po vieną daiktą. Geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę</p> <p>4-asis žingsnis. Skaičiavimas. Pradedama skaičiuoti daiktus, palygina dvi daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėje. Padalina daiktus į grupes po lygiai (po du, po tris). Supranta, kad prie daiktų pridedant po vieną jų skaičius grupėje didėja, o paimant po vieną – mažėja. Pradedama vartoti kelintinius skaitvardžius (pirmas, antras...).</p> <p>5-asis žingsnis. Skaičiavimas. Supranta, kad daiktų skaičius</p>	Raudonai – mėlynai dryžuotos lazdelės	Formuojasi tvarkos pajautimas. Išmoksta skaičiuoti nuo 1 iki 10 ir nuo 10 iki 1 (mažėjimo-didėjimo tvarka) Konkrečią medžiagą sujungia su simboliu. Išmoksta pažinti skaitmenis, juos pažymėti ženklais. Atlieka matematinius veiksmus, juos užrašo
	Šiurkštūs skaitmenys	Paruošia ranką skaitmenų rašymui. Įtvirtina skaitmenų pavadinimus nuo 0 iki 9. Tobulina skaitmenų rašymo įgūdžius: pradeda rašyti skaitmenis lentelėje su kreida, smėlyje; popieriuje su pieštuku; vaikai parašo pirmąją skaitmenų knygelę

<p>nepriklauso nuo daiktų formos, dydžio ir kitų savybių bei jų padėties erdvėje. Skaičiuoja bent iki 5. Dėliodamas kelis daiktus, sugeba atsakyti klausimus: „Kiek iš viso?“ „Kiek daugiau?“ „Kiek mažiau?“ Pastebi, kaip sudaryta daiktų (elementų) seka, geba pratęsti ją 1–2 daiktais (elementais). Pratęsdamas pasikartojančių daiktų (elementų) seką, nebūtinai laikosi tos pačios sudarymo logikos (pvz., iš pradžių gali imti daiktus (elementus) pagal vieną požymį, vėliau – pagal kitą). Skiria kelintinius skaitvardžius.</p> <p>6-asis žingsnis. Skaičiavimas. Susieja daiktų (realių ar pavaizduotų) kiekį su atitinkamu daiktų skaičių žyminčiu simboliu. Skaičiuoja bent iki 10. Palygina mažai daiktų turinčias grupes pagal kiekį. Supranta ir vartoja žodžius: daugiau (mažiau) vienu, dviem, po lygiai, pusiau, į 2 dalis, į 4 dalis. Atpažįsta, atkuria, pratęsia, sukuria skirtingų garsų, dydžių, formų, spalvų sekas su 2–3 pasikartojančiais elementais.</p> <p>7-asis žingsnis. Skaičiavimas. Pradeda suprasti ryšius tarp skaičių (pvz., kad šeši susideda iš dviejų trejetų arba iš trijų dvejetų porų). Pradeda suprasti ir vartoti žodžius: sudėti, pridėti, atimti, kiek bus, kiek liks ir pan. Išdėlioja daiktus į eilę pagal tą patį požymį (pvz., pagal spalvos intensyvumą).</p> <p><i>Problemų sprendimas</i></p> <p>3-asis žingsnis. Drąsiai imasi sudėtingos veiklos, atkakliai, keisdamas veikimo būdus bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų pasekmes. Nepavykus įveikti sudėtingos veiklos ar kliūties, prašo pagalbos arba meta veiklą.</p> <p>4-asis žingsnis. Supranta, kad susidūrė su sudėtinga veikla kliūtimi, problema. Nori ją įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus veikimo būdus. Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus. Nepasisėkus prašo suaugusiojo pagalbos.</p> <p>5-asis žingsnis. Retsykiais pats ieško sunkumų, kliūčių, aktyviai bando įveikti sutiktus sunkumus. Ieško tinkamų sprendimų, tariasi su kitais, mokosi iš nepavykusių veiksmų, poelgių. Nepasisėkus samprotauja, ką galima daryti toliau, kitaip arba prašo suaugusiojo</p>	Šeivelės	Įvedama nulio sąvoka: nulis – nė vieno. Vaikai sužino skaičių seką nuo 0 iki 9. Pajunta kiekio sąvoką: daug ir mažai. Susipažįsta su kiekiu skaičiaus sandara iš vienetų (operuojant konkrečia medžiaga – šeivelėmis: 3 tai 1,1,1). Koordinuoja judesį
	Poriniai – neporiniai skaičiai	Įtvirtinama skaitmenų nuo 1 iki 10 seka. Vaikai susipažįsta su poriniais ir neporiniais skaitmenimis bei jų sandara. Lavina skaičiavimo įgūdžius. Įvedama 10 sąvoka. Regos pagalba suvokiama skaičių sandara ir seka
	Atminties žaidimas	Įtvirtinama skaitmenų seka nuo 0 iki 10. Lavinama atmintis. Ugdoma valia, savikontrolė
	Įvadas į dešimtainę sistemą	Įvedamos sąvokos: vienetas, dešimtis, šimtas, tūkstantis. Konkreti medžiaga sujungiama su simboliu. Pateikiama dešimties, šimto ir tūkstančio sandara: vienetas, iš dešimties vienetų susidaro dešimtis, iš 10 dešimčių – šimtas, iš 10 šimtų – tūkstantis. Skaitmenų užrašymas
	9 –ių išdėstymas	Išmoksta skaitmenų seką nuo 1-9, 10-90, 100-900, 1000. Konkrečią medžiagą („auksinius karolius“) jungia su simboliu. Paruošia vaiką algebrai, geometrijai. Susipažįsta su nulio matematine reikšme
	45 –ių išdėstymas: a) vertikalus, b) horizontalus	Vaikas vizualiai suvokia dešimtainės sistemos išdėstymą. Išmoksta skaitmenų seką nuo 1-9, 10-90, 100-900, 1000-9000. Paruošia sudėties, atimties, daugybos, dalybos veiksmams
	Ženklių žaidimas	Lygina ženklus su „auksine“ medžiaga. Sužino ženklų pavadinimus. Pasiruošia ženklų ir skaičių lyginimui
	Perėjimo per dešimtį lentelės	Išmoksta skaičiuoti nuo 10 iki 20. Vizualiai suvokiama skaičiaus sandara: 11,12,13,14,15. Vaikas sužino, jog viena dešimtis ir vienas vienetas – vienuolika ir t.t. Turtinamas žodynas matematinėmis sąvokomis
	Dešimčių lentelės	Išmoksta skaičiuoti nuo 10 iki 99. Susipažįsta su kiekiu dešimčių sandara: viena dešimtis ir dešimt vienetų sudaro dvi dešimtis ir t.t. Vaikas ruošiamas banko žaidimui. Paruošia vaiką

<p>pagalbos.</p> <p>6-asis žingsnis. Atpažįsta, su koku sunkumu ar problema susidūrė. Ieško tinkamų sprendimų, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes, tariasi su kitais ir atsižvelgia į jų nuomonę, siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų. Nepasisėkus bando kelis kartus, ieškodamas vis kitos išeities, arba prašo kito vaiko ar suaugusiojo pagalbos.</p> <p>7-asis žingsnis. Sudėtingą veiklą, kliūtis, sunkumus ar problemas priima natūraliai, nusiteikęs juos įveikti. Ieškodamas, kaip susidoroti su sudėtinga veikla, kliūtimi ar problema, samprotauja apie sprendimus, jų pasekmes, pasirenka tinkamiausią sprendimą iš kelių galimų. Tariasi su kitais, drauge ieško išeities, siūlo ir priima pagalbą. Supranta ir pasako, ar problemą gali įveikti pats kartu su kitais vaikais, ar būtina suaugusiojo pagalba</p>		linijiniam skaičiavimui. Matematinėmis sąvokomis turtinamas žodynas
	Gyvatėlės žaidimas	Įtvirtinamas dešimčių sudarymas. Vaikai išmoksta įvairias dešimčių sudarymo kombinacijas. Paruošia daugybos ir dalybos veiksams. Vaikai įtvirtina sudėties įgūdžius
	100-to lenta	Vaikai išmoksta skaičių seką nuo 1 iki 100. Įtvirtinami skaitmenų rašymo įgūdžiai. Pratimas sukaupia dėmesį prasmingai veiklai. Lavinama smulkioji rankų motorika
	100-to ir 1000-čio grandinės	Vaikai išmoksta linijiniu būdu skaičiuoti iki 100. Atrandamas matematinis ryšys, jog 100 yra kvadratas. Kitų pratimų pagalba parodomas ryšys tarp dydžio ir simbolio. Skaičiuodami 1000 grandinę vaikai sužino, susipažįsta su 100 ir 1000 sandara. Įvedama kubo sąvoka, parodoma, kad kubas yra tūkstantis. Konkreti medžiaga sujungiama su simboliu, vaikai išmoksta skaitmenis iki 1000
	Karolių lenta su kvadratų ir kubų grandinėmis	Įtvirtinami linijinio skaičiavimo įgūdžiai. Vaikai išmoksta sudėties ir daugybos veiksmus, juos užrašo. Paruošia vaikus kubinės ir kvadratinės šaknies traukimui. Įveda į geometriją: vieno grandinė- apskritimas, trijų- trikampis, keturių- kvadratas ir t.t. Lyginama su sensorine medžiaga – geometrinių intarpų komodelė
Banko žaidimas	Dirbdami su konkrečia medžiaga vaikai išmoksta sudėti, atimti, dauginti, dalinti. Išmoksta matematiškai užrašyti šiuos veiksmus Turtinamas žodynas - veiksnių, dviženklų, triženklų, keturženklų skaitmenų pavadinimai. Regimuoju suvokimu vaikai suvokia sudėties, atimties, daugybos, dalybos veiksnių prasmę	
21. Kalba (sąskaitinė, rašytinė, problemų sprendimas)		
<p><i>Sąskaitinė kalba</i></p> <p>3-asis žingsnis. Klausymas. Klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinių, naujų žodžių. Išklauso, supranta ir reaguoja į kelis vienas</p>	Užsiėmimai su šiurkščiomis raidėmis	
	lietimas; lietimas, pasakant raidės	Pirmą kartą raidė tik vedžiojama smiliumi ir didžiuoju pirštu, nepasakant raidės pavadinimo, o smegenyse susidaro raidės įspaudas.

<p>paskui kitą sekančius prašymus, siūlymus, patarimus. Kalbėjimas. 3-4 žodžių sakiniiais kalba ir klausinėja apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus. Pradeda mėgdžioti suaugusiųjų kalbėseną. Sako „ačiū“, „prašau“. Kalba ir klausinėja apie tai, ką matė ir girdėjo, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, net jei jų dabar ir nemato. Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, kalba apie juos. Vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus. Kalba kelių žodžių sakiniiais, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį. Kartu su suaugusiuoju deklamuoja eilėraštkus, užbaigia žinomas pasakas, eilėraščius.</p>	<p>pavadinimą; šurkščių raidžių derinimas su kilnojamojo raidyno raidėmis; šurkščių raidžių knygielių rašymas</p>	<p>Kai vaikas laisvai ir tiksliai apveda raidę, pasakomas raidės pavadinimas – simbolis jungiamas su žodine išraiška. Vaikai sužino, kad kiekviena šurkšti raidė turi lygiai tokią pat raidyno raidę. Įsisavina raidžių pavadinimus, vizualiai mato raidžių grafinį vaizdą. Paruošia vaiką rašymui kilnojamo raidyno raidėmis. Liečia raidę dviem pirštais ir pirmiausia rašo: lentelėje su kreida ar smėlyje; vėliau - atskiruose lapeliuose, iš kurių padaroma knygelė</p>
<p>4-asis žingsnis. Klausymas. Klausosi aplinkinių pokalbių, sekamų, pasakojamų, skaitomų, deklamuojamų kūrinių literatūrine kalba, tarmiškai. Pradedama išklaudyti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas. Stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. Kalbėjimas. Kalba pats sau, kalba kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia, kartais laikydamasis elementarių kalbinio etiketo normų. Kalba, pasakoja apie tai, ką jaučia ir jautė, veikia ir veikė. Žaidžia garsais ir žodžiais, kuria naujus žodžius. Kalba, pasakoja apie tai, ką mato ir matė, girdi ir girdėjo, ką sužinojo, suprato, vartodamas elementarius terminus, girdėtus naujus žodžius. Kalbėdamas vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius. Taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos žodžių garsų. Padedant atpažįsta žodyje kelis atskirus garsus Deklamuoja trumpus eilėraščius, atkartoja trumpas pasakas ar</p>	<p>Darbas su metaliniais intarpais</p> <p>vienos figūrinės plokštumos brūkšniavimas; kelių figūrinių plokštumų skaidymas ir kombinavimas, kas vėliau perauga į ritminį schematinį ornamentinį piešinį</p>	<p>Techniškai paruošia vaiką rašymui. Lavina regimąjį suvokimą. Stiprina sulenkiamuosius ir atlenkiamuosius pirštų raumenis. Formuoja spalvinės ritmikos pajautimą. Įgauna pasitikėjimą savo jėgomis. Išryškėja vaiko individualus skonis, temperamentas, savigarbos pajautimas. Iškeliama vaiko kūrybinė galia, nepriklausomybės jausmas</p>
<p>apsakymus, pridėdamas savo žodžių, pasakojimą palydėdamas gestais ir mimika. 5-asis žingsnis. Klausymas. Klausosi įvairaus turinio tekstų (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informacinių), apie aplinką, įvairius įvykius, reiškinius klausosi gyvai, įrašų. Supranta sudėtingesnio turinio tekstus. Supranta, kad į jį kreipiamasi ar kalbama ne gimtąja kalba. Kalbėjimas. Natūraliai kitiems kalba apie tai, ką žino, veikia, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja. Kalbėdamas žiūri į akis</p>	<p>Rašymas ant kilimėlio su kilnojamo raidyno raidėmis</p> <p>dviskiemenių žodžių; triskiemenių, daugiaskiemenių žodžių rašymas; žodžių rašymas pagal iškirptą paveikslėlį;</p>	<p>Vaikai montesorinėje klasėje pirmiau pradeda rašyti, o ne skaityti. Išmoksta fonetiškai nagrinėti žodį. Išmoksta garsą sujungti su simboliu - raide</p>

Kalba, pasakoja apie tai, kas buvo nutikę, įvykę, tai siedami su žmonėmis, tautos gyvenimu, gamtos reiškiniiais. Vartoja įvairią techniką, transporto priemones bei prietaisus įvardijančius žodžius. Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus. Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, pakartodamas jo kalbos vieną kitą žodį. Laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia laikydamasis perprastų kalbos taisyklių. Vartoja daugumą kalbos dalių (daiktavardžius, veiksmažodžius, būdvardžius,rieveksmius, prielinksnius ir kt.). Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose. Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, kuria įvairias istorijas, eilėraštkus, inscenizuoja. Deklamuoja skaitomų pasakų eiliuotus intarpus.

6-asis žingsnis. Klausymas. Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų, įvairių stilių tekstų, mįslių, erzinimų, pajuokavimų bendrine kalba ir tarme. Supranta knygelės, pasakojimo, pokalbio turinį, įvykių eigą. Supranta pajuokavimus, dviprasmybes, frazeologizmus, perkeltinę žodžių prasmę. Supranta artimiausioje aplinkoje vartojamus kitos kalbos žodžius.

Kalbėjimas. Kalba natūraliai, atsižvelgdamas į bendravimo situaciją, išsakydamas savo patirtį, norus, svajones, svarstymus, kalba apie problemų sprendimą, vartoja mandagumo bei vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.), technologinius terminus (mikrofonas, pelė, klaviatūra ir kt.). Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju. Garsiai svarsto savo planuojamos veiklos eigą, praneša apie tai draugui, grupei draugų, visai grupei. Klausinėja apie tai, kas išgirsta, matyta, sugalvota, pajausta. Pasakoja, kalba apie aplinką, gamtos reiškinius, techniką, įvardydamas įvairias detales, savybes, būsenas, vartodamas naujai išgirstus sudėtingesnes sandaros žodžius. Kalba taisyklingais sudėtingais sakiniais, vartoja pagrindines kalbos dalis. Išgirsta žodžius, kurie panašiai skamba, bet turi skirtingą reikšmę. Išgirsta pirmą, paskutinį ir žodžio viduryje esančius garsus. Skiria gimtosios kalbos žodžius nuo išgirstų kitos kalbos žodžių. Komentuoja meno kūrinius, atpasakoja

Rašymas su pieštuku ant popieriaus	
ant balto popieriaus lapo; ant popieriaus su paryškinta pagrindine linija	Užrašo žodį ar tekstą popieriuje be linijų. Kopijavimo būdu tobulina rašymo įgūdžius. Išmoksta savo mintį išreikšti rašytine kalba
Darbas su skaitymo kortelėmis	
Skaitymo kortelės	Skaitymo kortelių rinkiniai ruošiami pagal fonetiškai panašių garsų pirmąją raidę: s - š, d - t, z - ž, b - p, k - g, c - č, l - r. Pagal rimavimo pavyzdžius: arklys – dramblys, obuolys – kamuolys, bitė – ritė, mėnulis – nulis ir t.t. Naudojamos skaitymo kortelės, kuriose nurodyti kambario dalių pavadinimai. Kortelės formuoja apibendrinančias sąvokas: daržovės, vaisiai, baldai, žvėrys, naminiai gyvuliai, paukščiai, gėlės, medžiai

pasakas, padavimus, apsakymus, matytus ir girdėtus per įvairias skaitmenines laikmenas (TV, DVD, CD). Kuria ir pasakoja įvairius tekstus, mįsles, humoristines istorijas, deklamuoja savo sukurtus kūrinius, žaidžia prasmingais ir beprasmybiškais žodžiais, bando juokauti, kalba „ateivių“ kalbomis, „užsienio“ kalbomis. Keičia balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonacijas ir kt.

7-asis žingsnis. Klausymas. Nepertraukdamas klausosi draugų ir suaugusiųjų kalbos, pasakojimų, samprotavimų, komentarų, instrukcijų bendraujant, planuojant veiklą, veikiant. Klausosi TV ir radijo laidų vaikams. Klausosi ir supranta perkeltines kalbėjimo prasmes: dviprasmybes, absurdus, humorą, fantazijas, palyginimus, žodžių daugiareikšmiškumą. Išklauso ir supranta 3–4 dalių verbalinę instrukciją. Supranta, kad kūrinys turi pradžią, pabaigą, vidurį, kad jame veikia skirtingi veikėjai, kad yra tam tikra veiksmo vieta. Suvokia pokalbio, pasakojimo, skaitomo kūrinio eigą.

Kalbėjimas. Kalba, pasakoja apie tai, kas patirta (nutikimus, susitikimus, įspūdžius, veiklą) įvykių eilės seka. Kalbasi apie tai, ką norėtų patirti, išgirsti, pamatyti, veikti. Paaiškina konflikto, nesutarimo esmę, svarsto, tariasi. Nusako žaidimo, veiklos taisykles. Pasakoja kelių įvykių istorijas, pasakojimą palydi pantomima. Kalbasi apie spaudinių iliustracijas, fotoalbumų nuotraukas, skelbimus, simbolius gatvėse, parduotuvėse ir kt., apibūdina aiškina. Pagal taisykles kalbasi telefonu. Taisyklingai vartoja įvairias konstatuojamųjų ir klausiamųjų sakinių formas (kada, kur, kaip ir kt.). Kuria naujus žodžius pagal perprastas žodžių darybos taisykles. Išgirsta visus garsus žodyje ir pasako juos eilės tvarka. Girdėtų kūrinių kalbinės raiškos elementus vartoja pokalbiuose, svarstymuose, erzinimuose ir kt. Atpasakodamas kūrinį, vartoja įprastus kūrinio pradžia ar pabaigai posakius. Deklamuoja modernius eilėraščius. Žaidžia kalba – rimais, ritmais, kuria naujus žodžius

Rašytinė kalba

3-asis žingsnis. Skaitymas. Varto knygeles, dėmesį skirdamas ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui, prašydamas paskaityti. Geba sieti

paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina. Pradedą pažinti aplinkoje esančius simbolius.

Rašymas. Įvairiomis rašymo priemonėmis kraigalioja vertikalias ir horizontalias linijas.

4-asis žingsnis. Skaitymas. Domisi skaitymu. Vaizduoja, kad skaito knygą, kuri jam buvo skaityta. „Skaito“ knygelių paveikslėlius, įvardija

įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus. Atkreipia dėmesį į raides, simbolius (grafinius vaizdus) aplinkoje, pradeda jais manipuliuoti įvairioje veikloje.

Rašymas. Domisi ne tik įvairiomis rašymo priemonėmis, bet ir galimybe rašyti (planšetiniu kompiuteriu ir kt.). Kraigalionėse ir piešiniuose pasirodo realių raidžių elementai ir raidės. Raidėmis ir simboliais (grafiniais vaizdais) pradeda manipuliuoti įvairioje veikloje.

5-asis žingsnis. Skaitymas. Domisi abėcėlės raidėmis. Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Supranta, kad kai kurios raidės turi savo pavadinimą ir specifinę grafinę raišką. Supranta aplinkoje matomų kai kurių spausdintų žodžių prasmę. Sugalvoja pavadinimus paveikslėliams, knygelėms. Įvardija specifinius skaitomo teksto veikėjų bruožus

Rašymas. Domisi ir supranta skirtingų spaudinių funkcijas (kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir pan.). Kopijuoja raides, paprastus žodžius. „Iliustruoja“ pasakas, pasakojimus, istorijas, filmukus, iliustracijose parašydamas nukopijuotas raides, žodžius. kuria ir gamina rankų darbo knygeles su elementariais nukopijuotais sakiniais, žodžiais, raidėmis. Braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus. Bando rašyti raides, pradėdamas savo vardo raidėmis. (Planšetiniame kompiuteryje rašo savo vardą, trumpus žodelius.)

6-asis žingsnis. Skaitymas. Domisi knygomis, įvairiais rašytiniais tekstais, supranta nesudėtingą jų siužetą, klausinėja. Pradedą suprasti ryšį tarp knygos teksto, iliustracijų ir asmeninės patirties. Žino keliolika abėcėlės raidžių. Supranta, kad garsas siejamas su

raide, o raidės sudaro žodį. Pradedą skirti žodžius sudarančius garsus, skiemenis. Pažįsta parašytą žodį kaip atskirų raidžių junginį. Gali perskaityti užrašus, kuriuos mato gatvėse, pavyzdžiui, parduotuvių, kirpyklų, kavinių pavadinimus.

Rašymas. Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius. Piešiniuose užrašo atskirų objektų pavadinimus. Įvairiais simboliais bando perteikti informaciją. Planšetiniu kompiuteriu rašo raides, žodžius. Supranta rašymo tikslus.

7-asis žingsnis. Skaitymas. Gerbia ir tausoja knygas, kitus spaudinius (kalendorius, žurnalus ir kt.). Supranta knygos ar kito informacijos šaltinio dalių pavadinimus, jų funkcijas (viršelis, titulinis lapas, autorius, pavadinimas ir kt.). Atpažįsta ir pavadina keletą įvairių šriftu parašytų raidžių (didžiųjų ir mažųjų, spausdintų ir rašytinių). Atpažįsta ir pavadina kelis skiriamuosius ženklus (klaustuką, šauktuką, tašką). Imituodamas skaitymą, pagal knygos iliustracijas kuria pasakojimą, panašų į girdėtą skaitant. Imituodamas skaitymą, kuria savo pasakojimą, susijusį su patirtimi, fantazuoja. Teisingai įvardija puslapį, sakinį, žodį, raidę. Bando perskaityti trumpus, jam reikšmingus žodžius (savo vardą, artimųjų vardus, adresą ir kt.).

Rašymas. Piešiniu, rašinėjimais, raidėmis atvaizduoja savo patirtį, išgyvenimus, norus. Piešiniuose, po darbėliais, įvairiuose laiškeliuose, pranešimuose ar kvietimuose rašo atskiras raides, savo vardą, elementarius žodelius. Rašo nepaisydamas žodžių darybos ir jų dėstymo eilutėje ar puslapyje taisyklių

Kūrybiškumas

3-asis žingsnis. Atranda vis naujus dalykus artimiausioje įprastoje aplinkoje. Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.

4-asis žingsnis. Įžvelgia naujas įprastų daiktų bei reiškinių savybes. Pasitelkia vaizduotę ką nors veikdamas: žaisdamas, pasakodamas, judėdamas, kurdamas. Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo

<p>būdų.</p> <p>5-asis žingsnis. Klausinėja, aiškindamasis jam naujus, nežinomus dalykus. Savitai suvokia ir vaizduoja pasaulį. Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones. Lengvai sugalvoja, keičia, pertvarko savitas idėjas, siūlo kelis variantus. Džiaugiasi savitu veiksmo procesu ir rezultatu.</p> <p>6-asis žingsnis. Nori atlikti ir suprasti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų. Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto, įsivaizduoja, fantazuoja. Ieško atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų, neįprastų medžiagų, priemonių, atlikimo variantų, lengvai, greitai keičia, pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato. Drąsiai, savitai eksperimentuoja, nebijo suklysti, daryti kitaip.</p> <p>7-asis žingsnis. Greitai pastebi ir renkasi tai, kas nauja, sudėtinga. Ižvelgia dar neišbandytas veiklos, saviraiškos galimybes, kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto. Pasineria į kūrybos procesą, įsivaizduoja, fantazuoja, remiasi vidine nuojauta, turimas patirtis jungdamas į naujas idėjas, simbolius, naujus atlikimo būdus. Pats ir kartu su kitais ieško atsakymų, netikėtų idėjų, savitų sprendimų, neįprastų medžiagų, atlikimo variantų, lengvai, greitai keičia, pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato. Nebijo daryti kitaip, būti kitoks, drąsiai, savitai eksperimentuoja</p>		
<p>22. Pasaulio pažinimas (kosminis auklėjimas) (aplinkos pažinimas, tyrinėjimas, mokėjimas mokytis)</p>		
<p><i>Aplinkos pažinimas</i></p> <p>3-asis žingsnis. Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domisi jais. Skiria atskirus gamtos reiškinius. Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje. Pasako savo ir savo šeimos narių vardus. Dalyvauja prižiūrint augalus ar gyvūnus.</p> <p>4-asis žingsnis. Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus (namai, automobiliai, keliai, parduotuvės ir pan.). Pasako miesto, gatvės, kurioje gyvena, pavadinimus, savo vardą ir pavardę. Pastebi pasikeitimus savo aplinkoje. Pastebi ir nusako aiškiausiai pastebimus gyvūnų ir augalų požymius. Atpažįsta gamtoje ar paveiksluose dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, gėles,</p>	<p>Kas yra gyvybė</p> <p>Natūralūs daiktai</p> <p>Muliažai: vaisiai, daržovės, grybai, uogos</p> <p>Daikto muliažo ir paveikslėlio</p>	<p>Pateikiamos klasifikacijos: gyvas (organinis) – negyvas (neorganinis), augalai – gyvūnai- mineralai.</p> <p>Atpažįsta ir įvardina daiktus natūralioje aplinkoje. Lygina muliažus ir natūralius daiktus, juos atpažįsta, įvardina, įtvirtina sąvokas: gyvas, negyvas.</p> <p>Lygina daiktų muliažus ir jų paveikslėlius, atpažįsta juos, pavadina, pasako gyvo ir negyvo daikto požymius</p> <p>Gamina knygeles pagal pateiktas klasifikacijas, savarankiškai renka medžiagą pateikta tema, ją rūšiuoja,</p>

<p>daržoves, grybus, pasako jų pavadinimus. Pasako metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius, skiria daugiau gamtos reiškinių (rūkas, pūga, šlapdriba).</p> <p>5-asis žingsnis. Atpažįsta ir įvardija ne tik naminius, bet ir kai kuriuos laukinius gyvūnus. Samprotauja apie naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimo skirtumus. Skiria daržoves, vaisius, uogas, nusako, kaip naudoti maistui. Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti (pvz., ugnikalnių išsiveržimas, žemės drebėjimas, smėlio audra). Pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas. Moka papasakoti apie savo gimtąjį miestą ar gyvenvietę. Pasako savo gatvės pavadinimą. Įvardija kelis žinomus gimtojo miesto objektus. Gali savarankiškai nueiti į darželio salę, biblioteką, valgyklą ar, pvz., dailės studiją. Atranda buities prietaisų, skaitmeninių technologijų panaudojimo galimybes, noriai mokosi jais naudotis.</p> <p>6-asis žingsnis. Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir augalų. Samprotauja apie tai, kur gyvena, kuo minta naminiai ir laukiniai gyvūnai. Moka prižiūrėti kambarinius augalus daržoves, stebi jų augimą. Papasakoja apie naminių gyvūnų naudą žmonėms ir augalų naudojimą maistui. Pradeda suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius. Pasako tėvų profesijas, įvardija savo giminaičius, žino savo namų adresą. Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. Skiria ir pavadina suaugusiųjų profesijas, darbus ir buitį palengvinančią techniką (prietaisai, transportas, įrenginiai). Samprotauja apie tai, kad gamindami daiktus žmonės įdeda daug darbo, kokių savybių žmogui reikia darbe, kokios yra profesijos. Domisi, kokie daiktai buvo naudojami seniau, kaip jie pasikeitė. Papasakoja apie tradicines šventes. Pradeda jausti prierašumą prie artimiausios gamtinės aplinkos, dalyvauja ją prižiūrint ir puošiant, suvokia savo vietą joje, pažįsta ir įvardija gyvenamosios vietovės objektus (upę, kalvą, mišką ir pan.), gyvūnus ir augalus. Rodo pagarbą gyvajai ir negyvajai aplinkai ir besiformuojančią atsakomybę už jos išsaugojimą. Mokosi rūšiuoti atliekas.</p>	lyginimas Knygelių gamyba	įvardina, ugdo kūrybiškumą
	Augalija	
	Lapų komodelė	Klasifikuoja pagal formą, lapakraštį, gyslotumą ir t.t. Dirba su natūraliais lapais. Dirba su komodelė pojūčių lavinimo pagrindu. Lapų formą derina su kortele. Lapų formą derina su konkrečiu lapu. Ruošia lapų knygeles
	Gamtinė medžiaga ir derinimo kortelės	Susipažįsta su: augalo dalimis, lapo sandara, žiedo sandara, šaknies dalimis, rūšimis
	Medžiai	Susipažįsta su spygliuočiais, lapuočiais, vaismedžiais
	Vaisiai ir daržovės	Klasifikuoja natūralius vaisius ir daržoves, muliažus ir paveikslėlius
	Gėlės	Klasifikuoja natūralias gėles ir jų paveikslėlius. Susipažįsta su gėlės sandara
	Sėklos	Lygina įvairias sėklas pagal formą, spalvą, dydį paviršiaus šiurkštumą. Uosto ir ragauja įvairias sėklas, įvairius riešutus, ryžius, saulėgrąžas, pupeles ir kt. Skaičiuoja sėklas. Daigina įvairias sėklas, stebi ir žymi dygimo laiką, stebi, kur link auga šaknys ir lapai (šaknys – į apačią, lapai – į viršų). Dirba su trijų dalių sėklų kortelėmis
	Uogos	Klasifikuoja natūralias uogas, jų muliažus ir paveikslėlius: sodo uogas, miško uogas, daržo uogas. Lygina įvairias uogas pagal formą, spalvą, dydį. Uosto, ragauja. Dirba su trijų dalių uogų kortelėmis
	Gyvūnija	
	Supažindinimas su gyvūnijos pasauliu	Susipažįsta su įvairia gyvūnija. Gyvūnų gyvenimo sąlygos. Gyvūnų prisitaikymas prie gyvenimo sąlygų. Gyvūnų įvairovė: žinduoliai, žuvis, paukščiai, varliagyviai, ropliai, vabzdžiai. Naminiai gyvūnai, jų priežiūra ir nauda žmogui. Lietuvos gyvūnai. Įvairių

<p>7-asis žingsnis. Nusako miško, pievos, vandens telkinio augmenijos ir gyvūnijos būdingiausius bruožus (miške vyrauja medžiai ir krūmai, pievose – žolės; vandens telkinių augalai gali augti tik panirę ar pusiau panirę į vandenį ir pan.). Suaugusiųjų padedamas pastebi požymius, kurie rodo augalų bei gyvūnų prisitaikymą gyventi sausumoje ar vandenyje. Nurodo kelis gyvūnus, kurie minta tik augalais, ir kelis, kurie minta kitais gyvūnais ir vadinami plėšrūnais. Atpažįsta po kelis miško ir vandens augalus bei gyvūnus, valgomuosius grybus. Paaiškina, kad nežinomų augalų uogų ir grybų negalima ragauti, nes jie gali būti nuodingi. Paaiškina, kaip reikia prižiūrėti kambarinius ar daržo augalus, naminius gyvūnus. Nusako, iš ko ir kaip gaminama duona, pieno produktai. Noriai tyrinėja medžiagų savybes, daiktų sandarą ir apie tai samprotauja, aiškinasi kodėl; pateikia (ne)tirpstančių medžiagų, vandenyje (ne)skęstančių daiktų pavyzdžių. Domisi gamtos reiškiniais ir jų aiškinimu (rasa, vaivorykštė, vėjas). Nusako, kaip skiriasi orai kitose pasaulio šalyse. Paaiškina, kad Saulė apšviečia ir šildo Žemę; samprotauja, kuo planetos skiriasi nuo žvaigždžių. Tvarkingai ir saugiai elgiasi gamtoje, išvykose, noriai dalyvauja tvarkant ir puošiant aplinką. Paaiškina, kaip reikia taupyti elektrą, šilumą ir vandenį, kaip rūšiuoti šiukšles, esant galimybėms jas rūšiuoja. Samprotauja apie profesijos pasirinkimą, kokių savybių reikia žmonėms, dirbantiems įvairius darbus. Domisi žmonių gyvenimo būdu, jo kaita mūsų ir kitose šalyse. Domisi savo giminės istorija, savo gimtosios vietovės ir Lietuvos žinomais žmonėmis, kultūros ir gamtos paminklais, gali apie kelis trumpai papasakoti. Domisi aktualiais visuomeninio gyvenimo įvykiais. Bando prisiimti atsakomybę už bendrą darbą, stengiasi prisidėti, dalyvauti ikimokyklinės įstaigos ir vietos bendruomenės talkose, šventėse ir kituose renginiuose</p> <p><i>Tyrinėjimas</i></p> <p>3-asis žingsnis. Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta.</p>		gamtinių zonų gyvūnija. Žmonių, susijusių su gyvūnais, profesijos: medžiotojas, kinologas, veterinaras, gyvulių augintojas, ornitologas, melžėjas, jėgeris, piemuo, žvejys	
	Gyvūnų karalystė	Klasifikuoja pagal schemą: stuburiniai, žinduoliai, paukščiai, žuvis, ropliai; bestuburiai: pirmuonys, pintys, duobagyviai, kirmėlės, moliuskai, nariuotakojai, dygiaodžiai. Dirbdami su derinimo kortelėmis susipažįsta su gyvūnų kūno sandara: žinduolio, paukščio, žuvis, roplio, varliagyvio, vabzdžio. Įvairūs darbai, kurių metu vaikai susipažįsta su įvairiomis gyvūnų grupėmis, jų vystymusi, mityba, elgsena	
	Žmogus kaip gyvosios gamtos dalis	Susipažįsta su: žmogaus kūno sandara, kūno dalimis, žmogaus gimimu, augimu ir vystymusi. Žmogaus organizmo ir sveikatos apsauga: griaučiai ir taisyklinga laikysena, raumenys ir jų reikšmė, virškinimo organai ir racionali mityba, kvėpavimo ir kraujotakos organai, odos reikšmė žmogui ir jos priežiūra, nervų sistema, jutimo organai, darbo ir poilsio režimas	
	Geografija		
	Žemė – oras – vanduo	Skirsto pasaulį į žemę, orą ir vandenį – Žemės planeta susideda iš skysčio: vandens, kietų daiktų ir oro. Vaikai suranda grupėje kietus daiktus ir vandenį. Eksperimentuodami susipažįsta su vandens, kietų, slidžių daiktų savybėmis, įvairių elementų poveikiu žemės paviršiui	
	Žemynų – vandenynų gaublys	Mokosi suprasti dvi sąvokas: žemės forma ir ją sudarantys elementai – žemė ir vanduo. Pasiruošia sudėtingesniems darbams	
	Žemės reljefas	Susipažįsta su žemės paviršiaus nelygumais: lyguma, dauba, kalva, kalnu	
Žemynų (kontinentų) gaublys	Mokosi įvardinti žemynus (kontinentus) ir parodyti, kur jie yra. Išmoka jūrų ir vandenynų pavadinimus. Suvokia didelius žemės plotus, jų formas. Mato skirtumus tarp jūros ir vandenyno. Pasiruošia darbui su žemėlapiu,		

<p>4-asis žingsnis. Pats pasirenka žaidimui ar kitai veiklai reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškina, kodėl pasirinko. Žaisdamas tyrinėja, išbando daiktus bei medžiagas (pvz., plaukia ar skęsta, rieda ar sukasi ratu, tinka daiktai vienas prie kito ar ne ir pan.).</p> <p>5-asis žingsnis. Geba suvokti ryšį tarp to, kaip daiktas padarytas ir jo paskirties (pvz., ratai yra apvalūs, nes mašinos paskirtis yra judėti). Domisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai, ir jų savybėmis. Suvokia medžiagos, iš kurios padarytas daiktas, pasirinkimo tikslumą (pvz., kodėl mašinos korpusas iš metalo, o padangos iš gumos). Paaiškina, kad su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai, stengiasi taip daryti. Išskiria akivaizdžius daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų bruožus, savybes, kalbėdami apie tai kartais susieja skirtingus pastebėjimus.</p> <p>6-asis žingsnis. Domisi aplinka, mėgsta stebėti, kaip auga augalai, kaip elgiasi gyvūnai, noriai atlieka paprastus bandymus, tyrinėja, iš kokių medžiagų padaryti daiktai, kur jie naudojami. Samprotauja apie tai, ką atrado, sužinojo, kelia tolesnius klausimus, siūlo idėjas, ką dar galima būtų tyrinėti. Domisi, kaip seniau gyveno žmonės, kaip žmonės gyvena kitose šalyse. Aktyviai tyrinėdami aplinką demonstruoja vis didėjančią kūno kontrolę, tinkamai pasitelkia visus pojūčius, savo galimybėms išplėsti pasitelkia įrankius ir kitas priemones (pvz., lupą, mikroskopą). Su suaugusiais ar kitais vaikais aptaria nesudėtingų stebėjimų, bandymų ar konstravimo planus, numato rezultata, mokosi pavaizduoti juos nesudėtingose lentelėse, diagramose, išradingai, kūrybiškai pristato savo tyrinėjimus ir kitus darbus. Stebėdamas fotografijas aiškinasi, kuo yra panašus į savo artimuosius, kuo skiriasi nuo jų. Palygina daiktus, medžiagas, gyvūnus ir augalus, atsižvelgdamas į savybes, juos tikslingai grupuoja ir klasifikuoja.</p> <p>7-asis žingsnis. Domisi gamtinės aplinkos tyrinėjimais (stebėjimais, bandymais). Siūlo idėjas, ką norėtų tyrinėti, išbandyti, pasirenka tai, kas labiausiai domina. Suaugusiojo padedamas numato, ką reikės atlikti, pasiūlo, kokias priemones ir kaip galima panaudoti tyrinėjant, stebi ar bando, aptaria ir daro išvadas. Tai, ką sužinojo</p>		užduotimis
	Iškeliami – sudedami žemėlapiai	Mokosi įsidėmėti žemynų formas, spalvas ir jų išsidėstymą. Išmoksta vandenynų ir žemynų pavadinimus. Susipažįsta su visu pasauliu ir jame gyvenančiais žmonėmis. Sužino įvairių šalių pavadinimus
	Pasaulio žemėlapis	Pamato ryšį tarp gaublio ir pusrutulių žemėlapių. Pasiruošia darbui su abstraktesniais žemėlapiais
	Europos žemėlapis	Susipažįsta su Europos valstybėmis, jų vieta žemėlapyje, sostinėmis, vėliavomis. Susipažįsta su tų valstybių kalba, papročiais, kultūra
	Lietuvos regionai	Susipažįsta su Lietuvos regionais, jų pavadinimais: žemaitija, aukštaitija, suvalkija, dzūkija. Susipažįsta su tarmėmis, papročiais, apranga, kultūra. Didžiausi regionų miestai: Klaipėda, Utena, Panevėžys, Šiauliai, Kaunas, Alytus, Vilnius, Marijampolė
	Lietuvos apskritys	Susipažįsta su Lietuvos apskritimis: Telšių, Tauragės, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio, Utenos, Vilniaus, Kauno, Alytaus, Marijampolės. Smulkiau susipažįsta su Klaipėdos apskrities miestais. Susipažįsta su administracinio vieneto - apskrities paskirtimi
	Darbas su grupėje esančiais visais iškeliamais (intarpų) žemėlapiais	Iškelia Šiaurės Amerikos, Pietų Amerikos, Europos, Afrikos, Azijos, Australijos ir Lietuvos žemėlapius, įtvirtina jų pavadinimus. Suranda mūsų gyvenamąją vietą – Europą, o joje – Lietuvą. Įtvirtina žinias apie šalių kultūrinius, muzikinius individualumus, augaliją, gyvūniją, maisto produktus ir t.t
	Žemės – vandens formos	Susipažįsta su pagrindinėmis vandens ir žemės formomis: sala, ežeras, iškyšulys, užtekis, sąsmauka, sąsiauris, pusiasalis, įlanka. Pasiruošia abstrakčiam darbui fizinės geografijos srityje
Termometras	Susipažįsta su įvairiais termometrais, jų paskirtimi. Atlieka oro, vandens, žmogaus kūno temperatūros matavimus	

<p>tyrinėdamas, susieja su tuo, ką jau žinojo, išsako savo abejones ir ką dar norėtų sužinoti. Suaugusiojo padedamas atlieka paprastus artimiausios socialinės aplinkos, žmonių gyvenimo, darbo, kūrybos tyrinėjimus (stebi, klausia, nupiešia, nufotografuoja, ieško informacijos įvairiuose šaltiniuose). Tyrinėjimams naudoja skaitmenines technologijas (kompiuterį, mobilųjį telefoną, fotoaparata ir kt.). Tyrinėja susidomėjęs, atidžiai, stengiasi viską pastebėti. Samprotauja apie pastebėtas aplinkos objektų savybes, požymius, žmonių gyvenimo būdo bruožus, palygina, kritiškai vertina. Atskiria dalis nuo visumos, sujungia dalis į visumą, sudaro sekas, grupuoja, klasifikuoja. Projektuoja, modeliuoja. Tyrinėjimo rezultatus pavaizduoja piešiniu, nuotraukomis, nesudėtinga schema, pristato kitiems. Baigęs tyrinėjimą, aptaria, kaip pavyko viską atlikti, ką galima buvo daryti kitaip. Stebėdamas ar vykdydamas bandymą stengiasi viską atlikti tvarkingai, laikytis sutartų taisyklių. Paaškina, kad gamtą ar socialinę aplinką tyrinėti reikia atsargiai, neniokojant, nurodo, ko reikia saugotis gamtoje (neragauti nepažįstamų vaisių, uogų, neimti į rankas vabzdžių ir t. t.), buityje, gatvėje</p>	Istorija	
	Tyla	Naudojant įvairios trukmės smėlio laikrodžius mokosi suvokti laiko tėkmę
	Laikrodis	Susipažįsta su laikrodžiais – laiko matavimo prietaisais: saulės, mechaniniais, elektroniniais ir kt.
	Šiandien, vakar, rytoj	Konkrečioje veikloje su medžiaga įtvirtina, tikslina abstrakčias laiko sąvokas
	Rytas, diena, vakaras, naktis	Mokosi suvokti abstraktų laiką dirbdamas su konkrečia medžiaga
	Savaitės dienos	Mokosi suvokti, kad savaitė susidaro iš septynių dienų, kurios turi pavadinimus. Kasdien žymi oro pasikeitimus, suvokia laiko tėkmę
	Mėnuo	Kasdien nuplėšdamas kalendoriaus lapelius, juos tvirtindamas vieną šalia kito, vaikas supranta, kad mėnuo yra ilgas laikotarpis. Mokosi suprasti darbo ir poilsio dienų nuolatinę kaitą, įtvirtina mėnesio, savaitių skaičių, savaitės dienas
	Metų kalendorius	Padeda įtvirtinti ir patikslinti mėnesių pavadinimus, mėnesių skaičių metuose, savaitių skaičių mėnesyje, dienų skaičių savaitėje. Mokosi suvokti datą - metai, mėnuo, diena. Atranda darbo ir poilsio dienas, šventines dienas, mato skirtingą jų žymėjimą
	Metų laikai	Susipažįsta su metų laikais, mėnesiais. Suvokia metų laikų kaitą per spalvas, įvardinančias sezoninius gamtos pokyčius, klimato kaitą
	Vaiko gyvenimo linija	Dėliodamas nuotraukas ar paveikslėlius ant medžiagos juostos, vaikas suvokia savo gyvenimo svarbiausius įvykius
Žmogaus gyvenimo linija	Vaikas pradeda suvokti ryšį tarp žmonių amžiaus ir jų išvaizdos kitimo senstant	
Paros linija	Vaikas mokosi suprasti įvykių nuoseklumą per parą	
Augalų, gyvūnų ir kitos įvairios	Veikla su paruoštais paveikslėliais padeda vaikui suprasti laiko tėkmę, plečia žinias apie gyvūnus ir jų vystymąsi	

	vystymosi linijos		
23. Meninė raiška, estetinis suvokimas			
<p>3-asis žingsnis Vizualinė raiška. Spontaniškai reiškia emocijas, išpūdžius dailės priemonėmis ir medžiagomis. Piešia įvairias linijas, jas jungia į formas vis labiau koordinuodamas rankų judesius. Bando ką nors pavaizduoti (mama, mašiną). Savo abstrakcijose išvelgia daiktus ar įvykius. Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, tyrinėja įvairius veikimo jomis būdus. Piešdamas, spauduodamas, tapydamas, lipdydamas, konstruodamas labiau mėgaujasi procesu, o ne rezultatu</p> <p>4-asis žingsnis. Vizualinė raiška. Patirtį išreiškia įvairiomis linijomis, jų deriniais, dėmėmis, geometrinėmis ir laisvomis formomis, spalvomis, išgaudamas šiek tiek atpažįstamus vaizdus, objektus, juos įvardija. Kuria spontaniškai, kartais pagal išankstinį sumanymą, kuris darbo eigoje dažnai kinta, „pasimeta“. Kūrybos procesą palydi pasakojimu, komentavimu, gestikuliacija, mimika. Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, atrasdamas spalvų, linijų, formų, faktūrų įvairovę, turi mėgstamas spalvas. Kuria koliažus, spauduoja įvairiomis priemonėmis, konstruoja, lipdo nesudėtingas formas.</p> <p>5-asis žingsnis. Vizualinė raiška. Detalesniais, įtaigiais dailės darbais pasakoja realias ir fantastines istorijas, įvykius. Vaizdus papildo grafinais ženklais (raidėmis, skaičiais, žodžiais ir kt.). Kuria pagal išankstinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti. Kartu su kitais kuria bendrus dailės darbus. Skirtingiems sumanymams įgyvendinti dažniausiai</p>	Susipažinimas su dailės kūriniais (pg Aline D. Wolf)		
	1 žingsnis (raudonas aplankas) Vienodų kūrinių derinimas		
	1 pakopa	Paveikslų derinimas (lengviausia). Sudėlioti 2 vienodo turinio, spalvos, stiliaus atvirukus (3-jų metų vaikui). Dailininkai skirtingi	
	2 pakopa	Paveikslų derinimas (vidurinioji). Atidžiai žiūrėti ir pamatyti skirtumus vienoduose atvirukuose (turinys, spalva, stilius). Dailininkai skirtingi	
	3 pakopa	Paveikslų derinimas (aukštesnioji). To paties dailininko, to paties stiliaus ir tono atvirukų poros. Gretinamos smulkios detalės, renkami į porą vienodi darbai	
	2 žingsnis (mėlynas aplankas) Panašių kūrinių derinimas		
	1 pakopa	Vaikai randa panašius, bet nevienodus du dailininko darbus. Pagal temą vaikai atrinka vieno dailininko darbus nuo kito. Rinkinyje gali būti: pora portretų, pora peizažų, pora natūrmortų, pora vaizduojanti gėles, pora vaizduojanti gyvūnus, pora abstrakcionizmo. Visi dailininkai skirtingi	
	2 pakopa	Vaikai turi vieno dailininko darbus atskirti nuo kito, kai kiekvienos poros turinio esmė kažkuo panaši į kitos atvirukų poros turinį. Jos gali būti panašios tema, spalva, kompozicija. Visi dailininkai skirtingi	
	3 pakopa	Visos atvirukų poros yra tokio pat turinio, panašių spalvinių tonų. Pagrindinis bruožas derinant skirtingus paveikslus yra stilius. Rinkinį sudaro skirtingų dailininkų darbai	
	3 žingsnis (šviesiai žalias aplankas)		
	Keturių vieno dailininko paveikslų derinimas		
	1 pakopa	Keturi darbai turi būti panašūs vienas į kitą tema ir stiliumi, bet žymiai skirtis nuo kitų dailininkų darbų. Vaikai turi atrinkti 4-is vieno dailininko darbus. Tuo pačiu jie visai skiriasi nuo kitų keturių rinkinio paveikslų. Įvedama dailininko pavardė	

<p>tikslingai pasirenka dailės priemonės ir technikas. Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis.</p> <p>6-asis žingsnis. Vizualinė raiška. Savo emocijas, patirtį, išpūdžius išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. Išryškina vaizduojamų objektų bruožus, reikšmingas detales. Objektus vaizduoja ne tokiais, kokius mato, o tokiais, ką apie juos žino. Kuria pagal išankstinį sumanymą, kuris procese gali kisti. Eksperimentuoja tapybos, grafikos, mišriomis dailės priemonėmis ir medžiagomis, kuria sudėtingesnius koliažus, trimates formas iš įvairių medžiagų asambliažus, fotografuoja, piešia skaitmeninėmis priemonėmis (piešimo programomis telefone, kompiuteryje).</p> <p>7-asis žingsnis. Vizualinė raiška. Drąsiai įgyvendina savo kūrybinius sumanymus. Numato galimą sumanymo realizavimo seką bei rezultatą. Įvairiai varijuodamas spalvų, linijų bei formų junginiais ir deriniais, išryškindamas detales pasakoja apie patirtus išgyvenimus, matytus objektus, įsivaizduojamus įvykius, istorijas. Kurdamas bendrus darbus bando derinti savo sumanymus ir veiksmus su kitais. Kūrybiškai panaudoja tradicines ir netradicines medžiagas, priemones, technikas sumanymui įgyvendinti. Bando kurti naudodamasis skaitmeninio piešimo ar kitomis kompiuterinėmis programomis, skaitmeninėmis priemonėmis</p>	2 pakopa	Keturi vieno dailininko darbai savo tema panašūs į kito dailininko 4-is darbus, tačiau ryškiai skiriasi savo stiliumi. Vaikai atrenka juos pagal stiliaus ypatybes. Rinkinį sudaro trijų autorių darbai. Įvedama dailininko pavardė
	3 pakopa	Keturi vieno dailininko darbai panašūs savo turiniu ir stiliumi į kito dailininko keturis darbus. Vaikai turi pastebėti stiliaus skirtumus ir atrinkti kiekvieno dailininko darbus. Rinkinį sudaro trijų skirtingų autorių darbai
	4 žingsnis Dailininkų pavardžių įsiminimas	
		Šis žingsnis skiriamas vaikams, kurie moka ar mokosi skaityti. Vaikai mato viena ir ta pačia tema atliktus dailininkų darbus. Išdėlioję atvirukus ir po jais padėję dailininko pavardės kortelę, vaikai gali įsiminti daugelio žymių dailininkų pavardes. Rinkinį sudaro skirtingų autorių darbai. Tačiau tema ta pati: „mažos mergaitės“, „maži berniukai“. Įvedamos kontrolinės kortelės su autoriaus pavarde
	5 žingsnis Kūrinių pavadinimų mokymasis	
		Šiame žingsnyje šalia dailininko pavardės užrašomas kūrinio pavadinimas. Išdėlioję atvirukus su skirtingais paveikslais, po jais padedame kiekvieno jų pavadinimus. Vaikai įsimena juos taip pat gerai, kaip ir žymių dailininkų pavardes
	6 žingsnis Žinios apie meno mokyklas	
		Panaudojamas nedidelis aplankas, kuriame yra po keletą pavyzdžių darbų iš kiekvienos svarbios meno mokyklos. Vaikai apibūdina skirtingų mokyklų piešinius ir įsimena tų mokyklų pavadinimus bei žymiausius tos ar kitos mokyklos dailininkus
7 žingsnis Tų pačių dailės mokyklų kūrinių grupavimas		
	Šių įdomių pratimų pagalba vaikai išmoksta skirti vieną mokyklą nuo kitos. 1-oje pakopoje jie skiria tris mokyklas (labai skirtingas). 2-ojoje ir 3-ojoje pakopose jau skiria dailininkų darbus, priklausančius labiau panašioms tarpusavyje mokykloms	
8 žingsnis Laiko linijos panaudojimas		

		Vaikai gali išdėlioti atvirukus šalia laiko linijos datų taip, kad akivaizdžiai matytų meno vystymosi raidą. Pradžioje išmokstama pasidaryti savo paties gyvenimo liniją. Laiko linija grafiškai pavaizduoja meno evoliuciją nuo urvinių piešinių iki 21 amžiaus (pateikiant meno pavyzdžių)
	Supažindinimas su technikų įvairove	Tapyba, grafika, lipdymas, lankstymas, konstravimas, aplikavimas . Piešimas, tapymas, eksperimentavimas įvairiomis piešimo technikomis , išnaudojant įvairias jų galimybes. Piešti guašu, akvarele, flomasteriais, kreidelėmis, kita technika , jas tarpusavyje komponuoti. Ornamento kūrimas įvairiais būdais: štampuojant, piešiant, klijuojant, lipdant ir kt. Šiltų šaltų spalvų perteikimas darbuose, jų derinimas, atspalvių gavimas. Teisingai laikyti žirkles, kirpti juosteles ir įvairias formas, kirpti iš sulenkto popieriaus. Įvairiai komponuoti detales popieriuje ieškant geriausio varianto ir tik tada priklijuoti. Popieriaus plėšymas, karpymas išgaunant formą, detalių komponavimas, priklijavimas lape ar kitoje erdvėje. Lipdymas iš molio, plastilino ar kitokios medžiagos. Betarpiškas dalyvavimas puošiant ir ruošiant grupės, darželio aplinką įvairioms tautinėms, kalendorinėms šventėms (gaminti kaukes Užgavėnėms, dažyti margučius Velykoms ir t.t.) Dalyvavimas įvairiose parodose, konkursuose. Darbelių -dovanų gaminimas. Žaislų, atributų žaidimams gaminimas, kūrimas
24. Muzika, estetinis suvokimas		
3-asis žingsnis. Muzika. Emocingai atliepia klausomus kūrinius (vaikiškas dainas, instrumentinius kūrinius) – šypsosi, džiaugiasi, ploja, trepsi, sėdėdamas sūpuoja kojas ar pan. Vienas ir kartu su kitais dainuoja 2–4 garsų daineles, palydėdamas jas judesiais. Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais (žingsniuoja, bėga, apsisuka). Apžiūrinėja, tyrinėja ritminius muzikos	Klausymas ir klausos lavinimas	Garsinės patirties kaupimas. Aplinkos garsų skyrimas. Morfologinės dėžutės, barškučiai, tylos žaidimai. Varpeliai: varpelių derinimas, atminties žaidimai, aukštas-žemas garsas, aukštyn-žemyn loginė garsų asociacija, įvairūs muzikos instrumentai, vienodų periodų muzika, skirtingų periodų muzika, įvairių žanrų muzika, dinamika, skirtingi tempai. Ritmikos pradmenys: ritminių epizodų atpažinimas iš klausos, ritminiai diktantai.

<p>instrumentus ir jais ritmiškai groja kartu su pedagogu. Kuria, dainuoja vieno aukščio tonu savitus žodžius, ritmuoja vaikiškais instrumentais ir daiktais. Šokis. Mėgdžioja žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius. Šoka spontaniškai kurdamas dviejų–trijų natūralių judesių (eina, pritūpia, pasisuka ir kt.) seką. Žaidimai ir vaidyba. Žaisdamas su daiktu ar žaislu atlieka matytus veiksmus, judesius. Įvairiai intonuodamas kalba apie tai, ką daro. Mėgdžioja šeimos narių kalbą, veiksmus. Muzikiniuose rateliuose judesiais, veiksmais vaizduoja siužeto elementus reiškia savaime kilusias emocijas.</p>		<p>Garsų pasakos (improvizacinis kūrimas), garsų mokslinis studijavimas. Instrumentų derinimo kortelės: styginiai, pučiamieji, mušamieji, mechaniniai, lietuvių liaudies, instrumentų sandara. Informatyvios dėžutės: garsų klasifikacija, aukšti-žemi garsai, muzikiniai tempai, vokalinė-instrumentinė muzika, trumpas instrumentų aprašymas</p>
<p>4-asis žingsnis. Muzika. Klausydamasis ir tyrinėdamas gamtos garsus, trumpus vokalius ir instrumentinius kūrimus, judesiais emociškai atliepia jų nuotaiką, tempą bei keliais žodžiais juos apibūdina. Kartu su kitais dainuoja trumpas, aiškaus ritmo, siauro diapazono, laipsniškos melodinės slinkties autorines ir liaudies dainas. Dainavimą palydi ritmiškais judesiais. Tyrinėja savo balso galimybes (dainuoja garsiai, tyliai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau). Žaidžia įvairių tautų muzikinius žaidimus, atlikdamas kelis nesudėtingus judesius: eina, bėga rateliu, trepsi, ploja, mojuoja, sukasi po vieną ir už parankių. Tyrinėja garso išgavimo būdus kūno, gamtos, įvairiais muzikos instrumentais, jais ritmiškai pritaria suaugusiojo grojimui. Improvizuoja skanduodamas, plodamas, trepsėdamas, stuksendamas, spontaniškai kuria ritminius, melodinius motyvus savo vardui, žodžiams.</p>	<p>Grakštaus koordinuoto judesio lavinimas</p>	<p>Erdvės pažinimas. Laisvas judėjimas aplinkoje. Judėjimas kontrasto principu: aukštyn-žemyn, kairėn-dešinėn, pirmyn-atgal ir t.t. Koordinuotas ėjimas linija, ramus, laisvas ėjimas skambant atonalinei muzikai. Judesių derinimas pagal skambančią muziką. Judėjimas grupėje bendroje erdvėje: žygiavimas, bėgimas, šuoliukai, kūno koordinacijos valdymui, laisvas kvėpavimas. Plastikos pratimai: lokomotoriniai judesiai (tūpti, sustingti, stiebtis), nelekomotoriniai judesiai, integruoti judesiai, judesiai su objektais, judesių improvizacija, ritmikos pradžios, tradiciniai rateliai, šokiai. Supažindinimas su rankų plojimu, rankų, kojų ritmine gimnastika. Ritminių epizodų imitavimas, žinomų ritminių pratimų atlikimas, žodžių ritmai, patarlės, greitakalbės, vardai. Supažindinimas su ritmine notacija, ritmo skaitymas iš natų, ritmo kortelės, ritminės variacijos, ritmo kūrimas, užrašymas natomis, supažindinimas su metru. Improvizaciniai etiudai (judesių ieškojimas ir pasirinkimas)</p>
<p>Šokis. Žaidžia vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus, šoka trijų–keturių natūralių judesių (bėga, sukasi, ritasi ir kt.) šokius. Šoka spontaniškai kurdamas trijų–keturių natūralių judesių seką.</p>	<p>Dainavimas</p>	<p>Pažįstamų garsinių išpūdžių imitavimas: gamtos garsai, aplinkos garsai, greitakalbės, patarlės. Varpelio garso imitavimas balsu. Įprastinis dainavimas, vokalo pratimai: pasisveikinimas vardu, atsisveikinimo dainos. Dainų kūrimas (kuria vaikai), gamos dainos, gamos</p>

<p>Žaidimai ir vaidyba. Žaisdamas atkuria matytų situacijų fragmentus, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. Kuria dialogą tarp veikėjų, išraiškingai intonuoja. Žaisdamas atsipalaiduoja. Muzikiniuose rateliuose kuria ar savaip perteikia kelis veikėją vaizduojančius judesius, veiksmus, spontaniškai reiškia emocijas.</p> <p>5-asis žingsnis. Muzika. Balsu, judesiais, pasirinktu muzikos instrumentu spontaniškai improvizuoja, pritaria klausomam vokalinės, instrumentinės muzikos įrašui ar gyvai skambančios muzikos kūriniai. Savais žodžiais išsako kilusius išpūdžius. Atpažįsta kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) tembrus, girdėtus kūrinius. Dainuoja vienbalses, dialoginio pobūdžio dainas, jaučia ritmą. Dainuodamas išbando balso skambesį, išmėgina jį įvairioje aplinkoje (grupėje, kieme ir kt.). Stengiasi tiksliau intonuoti, taisyklingiau artikuliuoti (aiškiai tarti balsius, priebalsius, dvibalsius), taisyklingiau stovėti, kvėpuoti Ritminiais, melodiniais, gamtos, savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams, tyrinėja jų skambėjimo tembrus. Improvizuodamas balsu, vaikišku muzikos instrumentu kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms.</p> <p>Šokis. Šoka sukamuosius (kai sukamasi poroje) ratelius, paprastų žingsnių (paprastasis, aukštas paprastasis, stangrus, pritupiamasis) autorinius ir penkių–šešių natūralių judesių (bėga, sukasi, pašoka ir kt.) šokius. Šoka improvizuotai kurdamas penkių–šešių natūralių judesių seką, reaguodamas į muziką, išreiškdamas aplinkos vaizdus (gamtos reiškinius, gyvūnus).</p> <p>Vaidyba. Vaidindamas stalo, lėlių teatre, vaizduoja</p>	<p>Grojimas muzikos instrumentais</p> <p>Sceninė raiška</p>	<p>solfedžiavimas (aukštyn-žemyn, tyliai-garsiai, legato-stakato, greitai-lėtai).</p> <p>Vaikai parenka žodžius gamos dainoms.</p> <p>Antifoninis dainavimas grupėje, acapela, dainavimas su pirštų žaidimais, tradicinių dainų ir ratelių dainavimas.</p> <p>Ritmikos pradmenys, riminių darinių skandavimas balsu: pavieniui, su kitais, su skambančia muzika.</p> <p>Įvadas į muzikos teoriją: penklinės natos, muzikos raktai, takto brūkšnys, baigimo ženklas, kartojimo ženklas, muzikinis kaktusas, metras</p> <p>Solfedžiavimo lentos.</p> <p>Septyniolika melodijų, kompozicijų kūrimas, užrašymas, solfedžiavimas</p> <p>Smulkiosios motorikos lavinimas: plaktuko laikymas, pirštų žaidimai, pirštų gimnastika, kūno, pirštų perkusija: plojimai, pliaukšėjimai, spragsėjimai ir t.t.</p> <p>Laisvas grojimas: mušamaisiais instrumentais, lazdelėmis, trikampaiais, būgneliais, molinukais, metalofonais ir t.t.</p> <p>Instrumentų pokalbiai.</p> <p>Grojimas varpeliais: gamos grojimas, grojimas aukštyn-žemyn, asociatyvinis grojimas, atminties žaidimai, grojimas iš natų.</p> <p>Ritmikos pradmenys: riminių darinių grojimas, grojimas dainoms pritari, melodijos grojimas iš klausos, laisvas akomponemento kūrimas.</p> <p>Melodinės slinkties kūrimas, grojimas varpeliais, grojimas instrumentiniame ansamblyje, grojimas iš natų.</p> <p>Pokalbiai apie muzikos istoriją: kompozitoriai, instrumentologija, orkestrų sandara: (kamerinis, simfoninis, pučiamųjų).</p> <p>Vaidyba, pantomima, improvizacija interpretuojant skaitytus, matytus, pačių sugalvotus siužetus, istorijas, pasakas ir kt.</p> <p>Dalyvavimas įvairioje veikloje - žaidimai, parodos,</p>
--	---	---

<p>realistinį ir fantastinį siužetą, išplėtoja vyksmą dialogu, monologu, keisdamas balso intonacijas. Išreiškia savo norus, jausmus, mintis, baimes. Susikuria ištisą žaidimo aplinką, panaudodamas daiktus, drabužius, reikmenis. Muzikiniuose žaidimuose ir rateliuose kuria ar savaip perteikia 3–4 veiksmų seką, vaizduojančią augimą, darbus, veikėjų judėjimą, stengiasi perteikti veikėjo nuotaiką.</p> <p>6-asis žingsnis. Muzika. Klausosi įvairaus stiliaus žanrų muzikos kūrinių ir spalvomis ar piešiniu spontaniškai perteikia kilusius išpūdžius. Tyrinėja girdimos muzikos, triukšmo, tylos panašumus ir skirtumus. Įvardija kūrinio nuotaiką, tempą, dinamiką, skiria kai kuriuos instrumentus. Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas, jas gana tiksliai intonuoja. Dainuoja trumpas daineles kanonu, įsiklausydamas į savo ir draugų dainavimą. Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais groja 2– 3 garsų melodijas. Pritaria suaugusiojo grojimui, atlikdami muzikines pjeses solo ir orkestre, seka dirigento judesius, stengiasi kartu pradėti ir baigti kūrinėlį. Improvizuodamas balsu, muzikos instrumentu kuria melodiją trumpam tekstui, paveikslui. Žaidžia muzikinius dialogus, kuria judesius kontrastingo pobūdžio muzikai.</p> <p>Šokis. Šoka sudėtingesnius ratelius (tiltelių, grandinėlių), paprastųjų ir bėgamųjų (paprastasis bėgamasis, aukštasis bėgamasis, liaunas, smulkus bėgamasis) žingsnių autorinius ir natūralių judesių šokius. Šoka improvizuotai kurdamas septynių–aštuonių natūralių judesių seką, perteikdamas trumpą siužetą ar pasirinktą nuotaiką, išreiškdamas erdvės (aukštai – žemai) ir laiko (greitai – lėtai) elementus.</p> <p>Vaidyba. Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal</p>		<p>koncertai, spektakliai, šventiniai renginiai ir kt.</p>
---	--	--

girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją, improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia jų norus, emocines būsenas. Tikslingai naudoja daiktus, teatro reikmenis, drabužius, aplinką. Žaisdamas muzikinius žaidimus ir ratelius, perteikia veikėjo mintis, emocijas.

7-asis žingsnis. Muzika. Klausosi kompozitorių ir liaudiškos muzikos kūrinių. Įvardija kai kuriuos klausytų kūrinių autorius ir atpažįsta liaudiškos muzikos kūrinius. Tyrinėja melodijos judėjimo kryptį, dermę, atlikimo rūšis. Išraiškingai, skambiu, natūraliu balsu dainuoja dainas a cappella ar su instrumentiniu pritarimu. Dainuoja oktavos ribose solo, ansamblyje ir su visa grupe. Tyrinėja balso skambėjimo ypatumus dainuodami su žodžiais ir be jų, žaisdami įvairius žaidimus. Noriai, džiugiai groja ir improvizuoja daiktais iš gamtos (akmenukais, lazdelėmis, kriauklytėmis, kankorėžiais, riešutais ir kt.), savos gamybos vaikiškais muzikos instrumentais. Groja ritmiškai, aiškiai, taisyklingai sėdi, laiko instrumentą (būgnelį, trikampį, molio švilpynę ir kt.) ir pritaria dainoms, šokiams, rateliams, muzikiniams žaidimams. Kuria ritmus ir melodijas dainoms, improvizuoja muzikos instrumentais pagal savo sugalvotą ar suaugusiojo pasiūlytą temą.

Šokis. Žaisdamas šokamuosius žaidimus, šokdamas ratelius, natūralių judesių autorinius šokius savitai reiškia nuotaikas. Kuria natūralių judesių trumpą šokį, reaguodamas į muziką, perteikdamas trumpą siužetą ar pasirinktą nuotaiką, išreiškdamas šokio elementus (erdvę, laiką ir energiją).

Vaidyba. Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką, pasiūlytą meninę ar ugdomąją situaciją, bendradarbiauja su kitu vaidinimo veikėju.

Improvizuoja dialogą, nuoseklią veiksmų seką, laisvai, su pasitikėjimu atskleidžia veikėjų norus, emocijas būsenas. Naudoja charakteringas balso intonacijas, judesius, aprangos detales, prireikus – menamus ar tikrus reikmenis, dekoracijas. Žaidžia muzikinius žaidimus ir ratelius, vaizduodamas veikėjų bendravimo sceneles

Estetinis suvokimas

3-asis žingsnis. Atpažįsta (suklūsta, rodo) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius. Emocingai reaguoja girdėdamas darnų garsų, intonacijų, žodžių sąskambį, žiūrinėdamas savo ir kitų piešinėlius, spalvingas knygelėlių iliustracijas, žaislus, džiaugdamasis savo puošnia apranga. Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, šokis, vaidinimas, dailės darbelis.

4-asis žingsnis. Džiaugiasi menine veikla, nori dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti. Skirtingai reaguoja (ramiai ar emocingai) klausydamas ir stebėdamas skirtingo pobūdžio, kontrastingus meno kūrinius, aplinką. Keliais žodžiais ar sakiniiais pasako savo įspūdžius apie klausytą muziką, dainelę, eilėraščių, pasaką, matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinį, knygelėlių iliustracijas, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius, pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales. Reaguoja į kitų nuomonę.

5-asis žingsnis. Mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla. Rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrisi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais. Grožisi gamtos spalvomis, formomis, garsais. Pastebi kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (siužetą, veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus). Pasako, kaip jautėsi ir ką patyrė

dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, piešdamas. Dalijasi išpūdžiais po koncertų, spektaklių, parodų, renginių lankymo. Pasako savo nuomonę apie muzikos kūrinių, dainelę, šokį, vaidinimą, dailės darbelį, aplinką, drabužį, tautodailės ornamentais papuoštus daiktus

6-asis žingsnis. Stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti, konstruoti. Gėrįsi ir grožįsi savo menine kūryba. Pastebi papuoštą aplinką, meno kūrinius ir pasako, kas jam gražu. Palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasako vieną kitą argumentą, kodėl gražu. Pasakoja išpūdžius apie muzikos, vaidinimo, šokio siužetą, matytus dailės, tautodailės kūrinius, vaizduojamus įvykius, veikėjus, nuotaiką, kilusius vaizdinius. Plačiau papasakoja, ką sukūrė, kaip pats bei kiti dainavo, grojo, šoko, vaidino, piešė.

7-asis žingsnis. Nori matyti ir kurti grožį aplinkoje, kūrybinėje ir kasdienėje veikloje. Atpažįsta ir pasakoja apie muzikoje, šokyje, vaidinime, vizualiajame mene vaizduojamus gamtos, aplinkos, žmonių gyvenimo įvykius, objektus. Išsako samprotavimus apie muzikos, vaidinimo, šokio, dailės, tautodailės kūrinių siužetą, vaizduojamų įvykių kaitą, veikėjams būdingus bruožus, kilusius vaizdinius, potyrius. Pastebi, kas gražu, ir stengiasi tai panaudoti savo meninėje raiškoje. Pasakoja, aiškina, ką pats sukūrė, kaip kūrė. Pasako, kurių kūrinių malonu klausyti ir žiūrėti, o kurių nesinori klausyti, nemalonu žiūrėti. Reiškia savo nuomonę, kodėl gražu. Domisi kitų kūrybinėmis idėjomis, sumanymais, geranoriškai juos komentuoja

V SKYRIUS

UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

25. Įgyvendinant programos uždavinius, vaiko ugdymosi pasiekimai vertinami nuolat, apibendrinami 2 kartus per metus (rudenį ir pavasarį) pagal įstaigoje parengtą vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo tvarkos aprašą: 25.1. vaikų pasiekimai fiksuojami bet kuriuo metu, kai pedagogas pastebi naujai atsiradusį ar patobulėjusį vaiko gebėjimą;

25.2. ugdymosi pasiekimų vertinimo metodai: stebėjimas, pokalbis, vaiko veiklos ir kūrybos darbų analizė, vaiko elgesio faktų analizė, situacijų aprašymas, garso, vaizdo dienoraščiai, pedagogo užrašai, vaiko ugdymosi pasiekimų įsivertinimas ir kt.;

25.3. rengiamas vaiko pasiekimų vertinimo aplankas, kuriame kaupiami vaiko veiklos pavyzdžiai, iliustruojantys vaiko pažangą bei pastangas, suteikiantys suprantamą informaciją apie vaiko pasiekimus visiems ugdymosi proceso dalyviams: vaiko aprašai, kūrybinių darbų pavyzdžiai, vaiko klausimai, pasakojimai, samprotavimai, žodinė kūryba, išsakytos idėjos, vaiko rašytinės kalbos pavyzdžiai, nuotraukos, įvairios vaiko veiklos stebėjimo užrašai, pedagogo refleksija apie vaiko pasiekimų lygį, daromą pažangą ir ugdymosi perspektyvą, tėvų (globėjų) mintys apie vaiką, draugų vertinimai ir kt.;

25.4. vaikų pasiekimų aprašas rengiamas 2 kartus per metus: spalio ir gegužės mėnesiais. Spalio mėn. bendradarbiaujant su tėvais (globėjais), meninio ugdymo mokytoju bei neformaliojo ugdymo pedagogu (-ais) po pasiekimų vertinimo išskiriamos stipriosios pasiekimų sritys, numatomos tolesnio ugdymosi gairės. Gegužės mėn.– refleksija apie vaiko pažangą;

25.5. tarpinis vaiko pasiekimų vertinimas atliekamas pagal poreikį.

26. Vertinant vaiko pasiekimus laikomasi vertinimo etikos reikalavimų, objektyvumo ir humaniškumo, konfidencialumo bei pozityvumo principų.

27. Siekiant darnos ir vieningumo tarp ugdymosi namuose ir įstaigoje, vaikų tėvams (globėjams) informacija apie vaikų pasiekimus teikiama nuolat, individualiai pagal poreikį:

27.1. tėvai (globėjai) apie vaiko ugdymosi pasiekimus ir pažangą informuojami susitarus su jais dėl informacijos pateikimo formų bei dažnumo (pvz., kas mėnesį, kas pusmetį ar kt.) arba pagal poreikį (pastebėjus naujus vaiko gebėjimus, atsižvelgus į tėvų (globėjų) pageidavimus ir kt.);

27.2. išsami informacija apie vaiko pasiekimus ir pažangą tėvams (globėjams) teikiama mokslo metų pradžioje (spalio mėn.) bei mokslo metų pabaigoje (gegužės mėn.);

27.3. tėvų (globėjų) informavimo formos – susirinkimai, individualūs susitikimai, elektroninis paštas, žinutės, pokalbiai telefonu, padėkos, laišakai, lankstinukai, atmintinės, skrajutės, tėvų (globėjų) dalyvavimas ugdymo procese, dalyvavimas įvairaus pobūdžio renginiuose, grupės tėvų (globėjų) ir ugdytojų uždaros grupės sukūrimas socialiniuose tinkluose ir kt.

28. Rugsėjo–spalio bei gegužės mėn. rengiama bendra grupės vaikų pasiekimų vertinimo lentelė, išskiriamos stipriosios ir tobulintinos pasiekimų sritys. Numatomi grupės prioritetai, į kuriuos atsižvelgiant rengiami į ugdymosi rezultatus orientuoti trumpalaikiai (savaitės) planai.

29. Įstaigoje atliekama vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimo rezultatų analizė, išskiriamos stipriosios ir tobulintinos pasiekimų sritys, numatomos priemonės ugdymosi kokybės gerinimui.

30. Vaiko pasiekimo rezultatų panaudojimas:

30.1. ugdymo proceso planavimui ir koregavimui;

30.2. ugdymo individualizavimui, vaiko raidos tobulinimui;

30.3. pedagogo kompetencijų tobulinimui;

30.4. vidiniam įstaigos veiklos įsivertinimui, vertinant vaikų ugdymo(si) pasiekimų sritį.

SUDERINTA

Klaipėdos Marijos Montessori mokyklos-darželio mokytojų tarybos 2018 m. sausio 24 d. posėdžio protokoliniu nutarimu (protokolas Nr. V3-1)

NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Gasparkaitė V., Palevičiūtė R. (2015). Padėk man viską atlikti pačiam. Leidinyas Montesorinio ugdymo pedagogui. Vilnius.
 2. Hagemann Ch., Borner I. (2004). Vaikų rengimas mokyklai pagal M.Montessori. Kaunas: Šviesa.
 3. Katiniienė A. (1983). Muzikinio auklėjimo ir lavinimo vaikų darželyje metodika. Kaunas: Šviesa.
 4. Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.395105/ZPzOxUEnvH>
 5. Lietuvos Respublikos švietimo ir ministro 2011 m. birželio 7 d. įsakymas Nr. V-1009 „Dėl Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“.
 6. Montessori M. (1992). Mokslinės pedagogijos metodas. Kaunas: Šviesa.
 7. Musneckienė B. M. (2000). Laikas. Panevėžys.
 8. Musneckienė B. M. (2005). Seminare „Pasaulio pažinimas pagal M.Montessori“ pateikta medžiaga. Klaipėda.
 9. Rimkienė R. (2005). Ugdytojų veiklos gairės. Vilnius.
 10. Vaišvilienė S., Kuciniene M., Schaefer K., Meacham M., Petrutytė D., Mačiulienė G. (1994–1996). Lietuvos Montessori metodo centro ir Amerikos lietuvių Montessori draugijos organizuotų kursų medžiaga. Vilnius. Nepublikuota
 11. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos (2015). Švietimo aprūpinimo centras. Vilnius.
 12. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas (2014). ŠMM.
-